

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI SZÁLLÁS.

Belső farkasutca 78. sz. alatt gr. BÄNFFI ház emeletében.

Megjeleni e lap hetenkint háromszor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délelőtt.
 A ra évfolyamra 3 ft. o. é. Hirdetés ár: négyhatsós sorát először 7 kr., másodsor 6 kr., harmadszor 5 krajczár o. ért. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj. Elkészítés s hirdetés a kiadó hivatalnál kezelteik.
 A „nyit” címkék sora után 15 kr. előleges beküldése mellett a szerkesztőséghez csatlandók.

KIADÓ-HIVATAL.

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Közlöny, szeptember 19.

(D) Austria uralkodójának fellépése a német szövetség újra alakítására nézve — éppen azért, mert terve a régi laza szövetséget szorosabbra tenni, tehát reformálni, azonban ezt inkább a fejedelmi hatalom, mint a népképviselői alapján, a mennyiben a fő erőt a directoriumnak és fejedelmek házának tulajdonítja, s a képviselőket is csak delegáltakból s nem közvetlen választás útján kívánja létesíteni, s azért különösen, hogy az egész szervezetet octroyoszerűen a fejedelmi hatalomból indítja ki, nem mint 1848-ban, midőn a szervező és a népképviselői ragadta meg kérdéseken kívül tehát a mostani fellépés hosszabb politikai küzdelem tárgya lesz.

Összesen huszonnégy udvar tart Austriával u. m. Bajorország, Szászország, Hannover, Würtemberg, Hessen-Darmstadt, Kurhessen, Nassau, Oldenburg, Braunschweig, Anhalt, Meiningen, Koburg-Gotha, Mecklenburg-Strelitz, Schwarzburg-Lippe, Liechtenstein, Hamburg, Brema, Frankfurt, Lubeck.

Habár az előszámláltak közt sok apró udvar van 30—80, 100, — sőt még p. o. Liechtenstein csak is 7 — ezer lakóval, de mégis összesen 14,385,960 lélekre megy az Austriát pártoló udvarok birtoka, tehát többre, mint Poroszországnak a bundba eső része. Ezen létszámhoz számítva Austriának a bundhoz tartozó részeit, mely 12,813,263 lelket számít, összesen a német birodalomnak fele részénél több, szám szerint 27,199,223 lélekből álló rész csatlakozott osztrák császári s Felsőke törvényjavaslatához.

Az a főkérdés itt, hogy midőn a fensorolt egyes fejedelmek népeikkel közlik a reform tervet, hogyan fogja azt a nép fogadni? Megelégszik-e egy octroyból kifolyó közös alkotmánnyal, delegált képviselőkkel arra gondolva, hogy jobb ma egy bizonyos veréb, mint holnap egy bizonytalan tuzok; vagy pedig ragaszkodni fog az 1848-i képviselői eszméhez egy közös császársággal.

Azt látjuk, hogy Frankfurt népe császári Felsőket végig nagy lelkesedéssel fogadta, hasonlóan Bécs; látjuk, hogy a reformjavaslatot pártoló hatalmak közt ott vannak Németország szabad városai; a miből azt következtetjük, hogy a német nép elég higgadt a kezdeménnyel nem követelni a végkifejlesztés maximumát, s belátja, hogy a császári program elég alkalmas alapul szolgálhat arra, hogy a német egység az idők rendes folyása alatt az óhajtott erőre kinőhessen magát.

De ha az aláírt hatalmasságok népei mind jól fogadják is e javaslatot, fenebbi kimutatásunkból látszik, hogy Németországnak szintén fele, Poroszországnak élén, nem vesz részt, nem csatlakozik az osztrák programhoz.

Ebből könnyen oly szakadás lehet, a miből az ismeretes Sonderbundok nőhetik ki magukat; igen könnyen meglehet, hogy Németország két részre szakad, osztrák és porosz hegemonia alatt.

Míg a magyar lapok a császári programjához, a logika természetes következményei szerint kötik azon reményt, hogy a német szorosabb szövetség az osztrák parlamentarizmus élet hatásköréből osztozván, multhaton kénytelensége lesz Austriának a bundhoz tartozó és ahoz nem tartozó országai közt a demarcatonalis vonalt elvonni, s jelesen a magyar királyság ősi autonómiáját teljesen visszaállítani, azáltal a bécsi centralisták, kik egy nagy Austriával álmodoztak, kik mindnyájunkat oda befalni törekednek, megdöbentek, s a császár céljai mellett hír szerint nem buzognak. Ugy látszik e centralista urak saját hatalmuk, s nem Németország nagyságára törekszének.

Kérdésen kívül, ha a császár terve átmeny s kivívja magát egész Németországon, a bécsi ministerium és parlament nagy módosulást szenved hatáskörében, de Austria akkor negyven millió német, tizenkét millió magyar élén állva oly napoktól nem retteghet, a minő a solferinói vala.

A császári terv teljes sikere, és a fél siker közt reánk magyar királyság tagjaira nézve nagy különbség lesz.

Ha végre egész Németország kiegyezik az osztrák javaslatokban, a magyar királyság teljes autonómiájának vissza kell állíthatnia; mert különben a legigaztalanabb anomáliák súlyát kellene érznie egy Németországnak, mint nekünk.

Az erdélyi országgyűlés

XXX. ülése sept. 18-án.

Kezdeté d. e. 10 órákor. A múlt ülésben hozott határozatnál fogva csak egy jegyzőkönyv olvastatott fel, még pedig a magyar szöveg, mely néhány módosítás után helyben hagyatott.

Ez alkalommal a ház sürgöti a rég beadott gyorsírási naplók nyomtatását.

Piecker Brassóvárosi újonnan belépett képviselő leteszi a fogadást.

Ezután olvaszták Budacker és társainak a guberniumhoz intézett interpellációját, melyben az októberi diploma 3-dik pontja s az 1791. t. cz-re hivatkozással kérdést tettek: 1) vajon fog-e még ez ülés alatt részletes kimutatást az orsz. gy. elé terjeszteni a gubernium az országos intézetek állapotáról? 2) hogy a m. kormány a nem sokára kezdődő évre szóló országos költségvetést az országgyűlés elé fogja-e terjeszteni, hogy ennek bejegyzését az adópótlókra nézve elég jókor megnevehesse? és 3) ki fogja-e a m. kormány szolgáltatni az országos pénzalapot s alapítványokat, melyek mindaddig az országgyűlésnek nem felelős kezében vannak? mi intézkedéseket tett a m. kormány e ki- szolgáltatásra nézve s ha olyanokat nem tett, miért mellőzte azokat?

Elnök kijelenti, hogy az interpellációt a kir. főkommisszárakhoz fogja juttatni s az eredményt a házall annak idején tudatni.

A napirendre áttérve, olvaszták a második törvényjavaslat 4 §-a, mely következőleg szól: „Peres, vagy peres ügyekben kívüli bírói tárgyalásoknál, melyekben több felek vesznek részt, szabadságában áll mindenik félnek a három országos nyelvek valamelyikével élni.”

E §-a vita nélkül helyben hagyatott.

Olvaszták a királyi előterjesztvény 5 §-a, mely így szól:

„A felek beadványaira vagy jegyzőkönyvileg felvett kérésre az elintézés ugyanazon nyelven adandó ki, a melyen a beadvány vagy jegyzőkönyvileg felvett kérdés szerkesztett.”

Trauschenfels Ferencz: Megkínálatni a hivatalnokokat a nélkül, hogy a felek érdeke az által sérülne. Így sokszor ügyvéd a egyéb megbízott által vitelt valamely fél ügyét s ez esetben az illető hivatal és hivatalnok könyvébbségére, a ténylek pedig szorozó előnyére szolgál, ha meghatalmazottjának a végzés a hivatal nyelvében adatik ki. Szólo ezért az 5 §- első szavait így kívánja módosítani: „A feleknek maguknak beadványaikra... stb.; a §- végéhez pedig e passus teendő: „A felek, kik magukat ügyvéd vagy meghatalmazott által képviseltetik, azoknak a végzés vagy elintézés az illető hivatal hivatalos nyelvében szolgáltatni ki.”

Schnell: A peres ügyek mihamarábbi elintézését a kormányjavaslati 5. § rendele nagyon megnehezíti. De nem is mindezt kívánhat, mert mennyi nehézséget okozna az, ha valaki a székely földön német nyelven kívánna jegyzőkönyvet felvettetni s hasonlóképpen német nyelvi végzés kiadását követelné? A román nemzet és nyelvének egyenjósítása keresztül lehet víve az által, ha a román községek és municipiumokban a román nyelv szabad kifejlésnek örvend. Szólo tehát a következő módosítványt teszi: „A felek beadványaira vagy jegyzőkönyvileg felvett kéréseire, az elintézés a hivatalos nyelven, a törvényhatóság, a helyhatóság vagy községi hivatal nyelvében adandó ki.”

Az indítvány támogatatik.

Puskariu: Trauschenfels képviselő a hivatalnokok, Schnell képv. a hatóságok számára akar; de mi itt a nép küldöttei vagyunk, az ő óhajításának kell megfelelnünk. Nem lehet elzárni egyik municipiumot a másiktól. Pártolom a kormány szövegét.

Bologa: Pártolom a kormányjavaslatot, mert az a már elfogadott §-nak és a nép kívánságának is megfelel. Magoknak az ügyvédeknek is inkább fog tetszeni, ha azon nyelven kapják ki a végzést, melyen ők a kérelmet írták.

Moga: Trauschenfels ur „mind egy notát kegedül”, a mult ülésekben eléggé el volt már mondva, hogy a nyelv legrágább kincs, s ezt a már elfogadott §-ok által el is ismertük, T. ur mégis azt akarja, hogy a nyelvek ne legyenek egyenjósok. Kérem az elnök urat, vessen véget e meddő vitának.

Schmidt Konrád pártolja Schnell, de azon esetre, ha ennek indítványa nem nyerne többséget, akkor Trauschenfels közvetítő módosítványa mellett fog szavazni.

Brán de Lemény: azt könnyen elhiszem, hogy a három nyelv használatát késlelteti az ügyködést, például a brassói tanácsnál, mert ott nincsenek románok alkalmazva, amde azt sehogys nem tudom megegyeztetni a jogegyenlőség elvével, hogy a román többség elnyomassék a szász municipiumban, s a szász kisebbség a román municipiumban. Fogarás vidékén román a hivatalos nyelv, de ha szász kérelmek jelennek meg, panaszra németül véteik fel, mi máséant lesz ez, ha Schnell indítványa fogadtatik el. Bár mint osztassék fel Erdélyt, mindenütt lesznek kisebbségek, melyek e retrograd lépéssel elnyomtatának. Legyen minden egyes nyelv joga megóva. Egyébiránt nem foghatja meg, hogyan jöhet e javaslat épp azon oldalról, melyen csak tegnapelőtt „Gleiches Recht für Alle.” (Egyenlő jog mindenki számára) volt a jelszó az Adriától a Lotioráig.

Schnell: Nagy Sándor és Caesar hódítottak ugyan országokat győzelmes hadak élén, és ráparancsolták ezen országokra a maguk nyelvét, de azt nem olvasta a történelemben, hogy rögtönzött nyelvi törvényezikkekkel lehetne országokat hódítani, a mely törvényezikkek egy esetleges többség megszavazott. (Oho! a románok padjairól.) Igen uraim! eme padok itt még üresek, nem látom itt képviselőt a magyar nemzetet. (A románok padjairól: a tárgyhöz! a tárgyhöz!) Attól tart, hogy ha a távol levők nem vétetnek tekintetbe, ezen törvényezikkek keresztül-vitele nagy nehézségekre fog akadni. Fölhozza azon esetet, hogy Brassón, mely kiválón német város, egy román kereskedő váltott perel be; ez esetben szóló az okmányt németül szerkesztette, habár elég jól beszél románul s itt e házban elég alkalma volt román beszédet hallani; Brassó városa képes transzlatozt fogadni ugyan, hogy a végzés románul adathassék ki, de kérdés: előnyére fog-e ezen hosszadalmas eljárás a feleknek szolgálni? De sőt a magyar és székely vidékeken ez keresztül sem lesz víhető. A hivatalnok hat-ezer §-t tartson fejében s azután még polyglotta is legyen. Azután nincsenek még meg a román nyelvből a szükséges műszók, nincsenek román nyelvre fordítva az illető törvénykönyvek. (Ellenmondás a románok padjairól.) A nyelvi törvények sok igazságtalanságot szültek e honban; 1847-ben attól féltünk és pedig talán ok nélkül, hogy „magyarizáltatni” fogunk, most meg és talán több okkal, hogy „majorizáltatni” fogunk. A mult napokban leérkezett kir. leirat diéséri az országgyűlés mérseklétét, legyünk azon, hogy ezentul is megérdemeljük. Ajánlja módosítványát.

Trauschenfels Ferencz: Módosítványa által nincs a felek nyelvi egyenjósága megszorítva, és csak az ügyvédeknek nehezítette meg állásuk. Inti a házat, hogy az egyenjóság ne tuloztassék annyira, hogy feloszlást okozzon.

Binder Mihály megköszöni a román többségnek, hogy a vita befejezését nem sürgette, a szót töle el nem vonta. Első sorban a végzés szabatos formulázására kell ügyelni, az pedig nehezen várható olyanoktól, kik mindhárom nyelven irjanak. A parasztra nézve különben majdnem egyre megy, hogy mely nyelven adatik valami ki, mert mindenképp felvilágosításokra szorul. Pártolja Schnell, s

azon esetre, ha ez többséget nem nyerne, Trauschenfels indítványát.

Hanea: Elismerem, hogy igenis vannak nehézségek a nyelvi egyenjóság keresztül vitelében, de ezeket mint látszik csak a román nyelv nézve veszik észre, mert nemzet társaink többet törődtek az olasz, francia és angol nyelvvel, mint azon népével, mely között élnek, azt vélik, hogy eléggé megtanulták azt, ha eselődükk beszélhetnek. Szeben-szék követe (Schmidt Konrád) chinai falakkal akarja elzárni egymástól a municipiumokat, de minket a gondviselés úgy össze elegyített, hogy egymás közt kell élnünk, legyünk tehát szeretetteljesek egymás irányában. A székelyföldet kivéve nincs hatóság, hol valamelyik nemzetiség egyedül magára állana, egy nyelvű volna. A szász urak igenis gondoskodtak, hogy ne legyen más hivatalnok közöttük, innen a nehézségek; de nem akarok részletekre kiterjeszkedni. A mi egyik képviselő azon észrevételét illeti, hogy a mi majoritásunk véletlen (zufällig), bámulatra kell hogy ejtsen, midőn az nevezetetik esetleges többségnek, midőn egy milliónyi nép csupán egy-két követelt van itt számszámban képviselve, mint amaz alig kétszázezernyi népeké (Bravo a románok részéről.) Itt nem történik senki irányában méltatlanság; sem a jelen-, sem a távollevőkre nézve. Pártolom a kormányjavaslatot.

Gull visszatartja a románoktól eredt azon fölvetést, mintha a centrum, illetőleg a szászok tett indítványakkal a germanisatiót, a német nyelv általi nivellizációt akarnák elősegíteni.

Florián a kormány szerkezetét pártolja. Szomorú dolog lenne, ha ezután is transzlatozokra szorulnánk, tudjon mindenki mindhárom nyelven írni és beszélni.

Schmidt Konrád védi Trauschenfels indítványát azon kifogás ellen, mintha ez nem volna a felek irányában oly liberális, mint a kormány javaslatának 5. §-a.

Baritiu szerint azon két ok, mik miatt a kormány jelen szerkezetét megállapította az, hogy ne téessék a nyelvi kérdés nemzetivé, és hogy megmutassa az utat és módot, melyen a testvéreink maguk közt kiegyezkedhetnek. A kormány javaslata kellően szabad-elvű, s e kérdésben is tökéletesen kezünkbe adja a mi sorsunkat. Az itt jelenben mutatkozó aggodalmak a germanisatiótól, romanisatiótól és magyarisatiótól való túlságos félelemből erednek, de a gyakorlati élet az ellenkezőre fog megtanítani. A nehézségektől nincs mit tartani, mert ha szabadon választandjuk tisztviselőinket, gondoskodandunk arról is, hogy a nyelvi kívánalmaknak megfeleljenek. Azt is hallottam említett, hogy mi lesz majd a székelyföldön, ha valaki román vagy német kérvénnyel megy az ottani tisztségekhez, lesz esze az illetőnek s ilyesmit nem teszen, valamint mi sem megyünk nyelvünkkel Francia- vagy Angolországba. Pártolja a kormány szerkezetét.

Ezzel bevezetett az 5. § feletti vita, és miután mind Schnell, mind Trauschenfelsnek csupán a szakszótól pártolt indítványai kisebbségben maradtak, a kormányjavaslat szövege a románok többségétől elfogadtatott.

Olvaszták a 6. §, mely következőleg szól: „A bírói határozatok, valamint az indokok, oly esetekben, hol több felek vesznek részt, azon a nyelven adandók ki, melyen a kérelem vagy keresetlevél, illetőleg az első beadvány, vagy sz első szóbeli kérelem szerkesztett.”

„A többi felekkel a határozatnak azon nyelvi fordításai is közlendők, melyen ők a tárgyalásnál részt vettek.”

Herberth azt hitte, kivált miután a román nemzet az erdélyi alkotmány értelmében ezikkelyeztette be magát, hogy e nyelvi törvények csupán az országos törvényszékekre terjednek ki. E feltevésre éppen az erdélyi alkotmány juttatta s imé azt tapasztalja, hogy e törvények a municipiumok hatáskörébe is nyulnak, mit azt oct. diploma és februári patens által megszorított erdélyi alkotmány sem enged meg. A 6. § első részéhez nem kíván szólni hasztalan is volna, miután az a románok majoritása által elfogadott előbbi §-ok kifolyása. De a második részét el kívánja hagyatni, mert a szerint százakra menő ügyes tolmácsot kellene alkalmazni, kiket épp oly bajos volna szerezni, mint kellőleg díjazni. Azon kívül igen sok nehézséggel és hossza-

dalmassággal jár törvényeink szerint valamely fordítás hitelességének megállapítása. Azután az igazság szolgáltatás menete különben is nagyon nehézkes, mi még növelni fog az érintett intézkedés által.

Eitel pártolja Herberth indítványát, de mintán az eddigi tapasztalt lezavartatásokból előrelátható, hogy az el fog ejteni, teszen a 6. §. második részéhez egy módosítványt, mely szerint „a másik félnek saját kívánságára azon nyelven adandó ki a végzés fordítása, melyben az a tárgyaláson részt vett.

Bologa: a kormány szövegének teljes elfogadását ajánlja, melyet egyébiránt könnyen lehetne a túlsó oldal által is elfogadtatni, ha t. i. a magyar szövegben már meglevő „is“ szócskával megegyezőleg a németbe „auch“, a románba „și“ tétetnék, miszerint kötelesek volna az illető hivatalok a végzést a feleknek az eredeti példányon kívül fordításban is kiadni.

Binder a következő módosítványt teszi: A törvényszéki végzéseket, valamint az indokokat a törvényszéki hivatalos nyelvén adandó ki. A feleknek saját kívánságukra fordítások adandók ki azon nyelven, melyen a tárgyalásban részt vettek. A felek ezáltal legalább korán lehetnek a végzésről értesítve, míg az indokok tárgyában, ha felebbezni akarnak az ügyet, elvégre mégis ügyvédhez kell fordulniok.

Balomiri János pártolja a kormány javaslatát Bologa módosításával, s a „majorizálás“ szóra, melyet annyit hall emlegetni a középben (szászok), felkiált, hát a többségnek nem legyen szabad akarata, meggyőződése, a kisebbség ezt csak maga részére követeli? kéri az elnököt tiltsa el a kifejezés további emlegetését, s fölbe is akár megmondani, de részint ügyfelei által csüdesítetve, részint az elnök azon figyelemzetésére, mikép ez nem tartozik ide, elhallgat és leül.

Lassel Herberthet pártolja s azon nehézségekre figyelmeztet, melyek azon esetben a hiteles és teljesen összevágó fordításokkal előállnak, ha a felek három különböző nyelven beszélnek s a 6. §. 2-dik része követendő volna.

Bohetiu a kormány szövegét pártolja Bologa módosítványával. Továbbá több ízben hallván emlegettetni a „majorizálás“, reciprocitást (lezavartatást, kölcsönösséget), úgy szintén a hivatalnokoknak a három nyelv behozatala alkalmából szükséges tetemes megszorítását, valamint 1000 frt évdíjas fordítók alkalmazásának szükségességét volt, nem teheti, hogy ki ne emelje, miként a kormány, midőn a java latot fogalmazta, nem tudta, kik lesznek itt többségben, s épp így ismerté az ország mintját és jelenét, s ebből kifolyólag a nemzetiségi és nyelvi vetélkedések megszüntetésének szű kétségét. A mi az emlegetett kölcsönösséget illeti, őt nem elégíti ki ama „ha te vered az én zsidómat, én is verem a te zsidódat“ féle kölcsönösség, mely szerint t. i. ha engem itt nyomnak, abban találják vigaszt, hogy ott én is nyomhatok mást. A kormány ismerté ethnografiai viszonyainkat, s bárhogy osztassék fel az ország, ez úgy még sem történhetik, hogy kisebbségek ne keletkezzenek. Naszódvidékére minden fels. rendelet magyar nyelven érkezik, s bárha az egész területben nincs 8 helyt lakó magyar, a perek nagyobb része mégis magyar nyelven van írva, mert sok a kereskedői összeköttetés. Csak egy kis jó akarat s a nehézségek legyőzvék, a ks beszélni tud valamely nyelven, az hamar megtanulja annak irodalmát is.

Aldulean: a kormány szerkezete legtagabb szabadságot enged a nyelv tetszés szerinti választásának, s minthogy ennek leginkább megfelelne a Bologa és Eitel módosítványainak egyesítése, ezek folytán a nevezett § vég passzusát következőképen ajánlta formulázi: „A többi felekkel saját kívánságukra a határozatnak azon nyelven fordítása is közzendő, melyen ők a tárgyalásnál résztvettek.“

Puscaru a kormányjavaslatot és Bologa módosítványát pártolja, mindenképpen felett azonban az elsőbbséget, mert ez a nép óhaját veszi védelem alá, az értetlen nép ugyanis nem tudja megítélni mikor kelljen használnia ama választási szabadságot.

Binder ismét ajánlja módosítványát, mint gyakorlatibbat. Bologa módosítványát feleslegesnek tartja.

Rannicher a kormány padjáról: A kormány a három országos nyelvnek lehető legtagabb használatát akarja biztosítani. De valamint nem parancsolhatja a félnek, hogy ebbeli jogával éljen, épp úgy nem fog valamely hivatal a fél kívánsága nélkül végzéseket kiadni, melyek hasznavehetlenek.

Bevégzetvén a 6. § feletti vita s megállapítván a szavazás rendje, a szavazás alá került és csupán a szászoktól pártolt indítványok kisebbségben maradtak, míg Aldulean módosítása s a § első része a kormányjavaslat szövege szerint a román többség által elfogadtatott.

Élté vége d. n. 2 1/2 órákor.

Holnap ülés. Tárgya: a második kir. előterjesztvény feletti részletes vita folytatása.

XXXI. ülése. sept. 19-kén.

Kezdeté d. e. 10 1/2 órákor. Olvasztatik és néhány megjegyzés után igazoltatik a következő ülés nemet jegyzőkönyve.

Áttérve a napirendre olvasztatik a II. kir. előterjesztés 7-ik §-a, mely így hangzik: „A szóbeli végtárgyalásnak, az ítélet kihirdetésének és kiadványozásának, a három országos nyelvek közül azon kell történni, mely a vádlott anyanyelve. Azonban szabadságában áll a vádlottnak, egy mást is a három országos nyelvek közül, a melyet neki érteni kell, e végett választani.“

Filtsch: tudja ugyan, hogy indítványai, melyeket már e §-ra is vonatkozólag tett, a majoritás által elfogadott; most nincs sok kilátása sikerre, mind a mellett megteszi a megjegyződése szerint czélszerű módosítványt, ha nem volna is egyéb érdeme, mint a „merite du courage malheureux.“ Módosítványa a § utolsó részére terjed s következőleg szól: „Hogy ha mindazáltal a vádlott nem kívánja anyanyelvét használni, azon esetben a törvényszéki hivatalos nyelvén kell a kiadványokat kiadni.“ — Az indítvány támogatatik.

Brecht a következő módosítványt teszi: „A szóbeli végtárgyalásnál bűnvádi kérdésekben az ítélet kihirdetésének a három országos nyelvek közül azon kell történni, mely a vádlottnak anyanyelve, vagy pedig azon nyelven, a melyen a vádlott az ítéletet megértheti; az ítélet megírása és kiadványozása azonban azon nyelven történjék, mely a helybátóság hivatalos nyelve.“ — A módosítvány támogatatik.

Bologa: a kormány szövegét pártolja minden változtatás nélkül. Szükségesnek tartja, hogy a vádlott értesen azon nyelvet, melyen a végtárgyalás foly, miután gyakran becsülete, személyes szabadsága, sőt élete is függ annak kimenetelétől. Például felhoz egy esetet az abszolút kormányzás idejéből, annak bebizonyítására, minő visszás eredmények állanak elé, midőn a vádlott sem bíróság, sem közvádló, sem saját védőjét nem érti.

Trauschenfels pártolja Brecht módosítványát, de azon esetre, hogy ha az többséget nem nyerne, a § végéhez a következő toldalékokat ajánlja: „A védelmező azonban fel van jogosítva a három országos nyelv bár melyikének használására.“ — A nyelvi törvény csak akkor szabadelvű, ha megengedi, hogy a fél akármely nyelvet használhasson. Midőn a fél ügyvéd által védeti magát, akkor a félnek érdekében fekszik, hogy az ügyvéd azon nyelvelvel élhessen, melyen legkönnyebben kifejezheti magát.

Brán de Lemény, nem tudja mi okból indulnak ki azok, kik a vádlott nyelvet szüntelen alá akarják rendelni a hivatalnokoknak, — tán azért, mert azt gondolják, mindig csak szász ügyvédek fognak működni. Másként lesz az miután a román nemzet magát egyenjogósítottatni nyilatkozta. De visszás is B. indítványa, például Brassóváros nyelve német, egy háromszéki román ügye van végtárgyalás alatt, de az nem tud románul, magyarul ellenben nagyon jól, de minthogy a municipium nyelve német, azt fogják tőle kérdeni: „Haben sie dieses Verbrechen begangen?“ mire az csak báláulással fog felelni. Pártolja a kormány szerkezetét.

Schnell pártolja Trauschenfelset. Muresianu méltányolja azon indítványokat, mikből a szász szónokok saját nemzeti testületük érdekeit védik, de mert többé nem egyeznek meg az idő kívánalmaival, nem pártolhatja, hanem csatlakozik a kormány javaslatához.

Brecht kijelenti, hogy Bologa nézete az övétől nem lényegesen eltérő.

Puskariu nem teheti, hogy ki ne emelje, miszerint a közép ma mint tegnap folyást oda céloz módosítványaival, hogy a felek nyelvi érdeke a burocracia-nak legyen alárendelve. Pártolja a kormány javaslatát.

Filtsch visszavonja módosítványát Brecht s eselleg Trauschenfels módosítványa javára.

Binder visszastatja Puskariunak a burocracia ellen irányzott vádját, melyet e házban úgy emlegetni divattá lön, mintha a burocracia az illiberalismus apródja volna. Tekintsük csak a porosz kamrát, melyben annyi hivatalnok il, és mely mégis oppositio-ban van a kormánnyal. A kormányjavaslatról azt jegyzi meg, hogy a mi benne jó, az nem jó, s a mi benne jó, az nem új. E § aligha keresztül vihető. Mi történik, ha a vádlottak különböző nyelveken beszélnek? s azután lehet e a szakembereket, a tanukat kényszeríteni, hogy mily nyelven szóljanak? Azon kérdésre, melyet Brán nemettől tétetni kívánt, azt jegyzi meg, hogy ez a legügyetlenebb lenne, melyet bíró valaha tehetett, és ha ő főbíró-vénységét elnök volna, azonnal tul tenne ily bírón, ki ily kérdést tenne. Brán azon kívüli, elárulta kissé a románok azon programját, hogy a nyelvi törvényvel lehető legtöbb ro-

mán hivatalnok alkalmazását akarják keresz-tül vinni.

Rannicher a kormány padról védi a kormány javaslatát Binder ellenében.

Schuller Libloy (előadó) utal a bizottmá-nyi jelentésben a 7. §-ra vonatkozólag felhozott indítványra s indoklásra, minthogy azonban e nézet Trauschenfels módosítványa-ban helyesen van kifejezve, a bizottmány ne-vében ezt pártolja.

Gaetanu: szükség, hogy minden bíró értse a vádlott és tanuk anyanyelvét, külön-ben nem képes végezni hivatalát, s czélsze-rűen egybegyűjteni az anyagot, melynek alap-ján az igazságos ítéletnek hozatnia kell. A mi az anyai nyelv meghatározását illeti, ezt teljesleg az illetők tetszésére kell bízni; vannak itt és ott olyanok, kik nemzetiségüket levetkőzik, hadd tegyék, ne tartóztassuk őket, sőt igye-kezzünk tőlük menekülni, hisz ők is menek-ülők óhajtanak. A kormányjavaslatot pártolja.

Schneider: A Bologa által felhozott példa nem bizonyít semmit. A vádlottra nézve közönyös, hogy érte-e a védőt, vagy sem; in-kább az fontos, hogy a védő oly nyelven szól-hasson, melyben gyakorlottabb.

Sipotariu azzal keveset törődik, szabad-elvű-e vagy nem, nemzeti-e vagy nem vala-nely intézkedés a törvényhozásnak, csak a szükséges körülményeknek megfelelően. Nem tud eléggé bámulni, hogy azok, kik előbb, név szerint a 3. és 6. §-ok megszavazásánál oly széles liberalismus mellett szónokoltak, most megszorításokat ajánlanak. Pártolja a kormány szövegét.

Gull visszastatja a románok ama felte-vését, hogy mindazon törvényszékeknek, hol egyszer kétszer román nemzetiségű fél elő-fordul, román hivatalnokok is fognának azon-anal alkalmaztatni. Ő különben a törvényjavas-lat részletezését szűknek tartja, de nem ki-vánja annak keretét kitágítani. Csudálja, mikép tarthatja fenn a kormány képviselője a kor-mányjavaslatot e §-at Brecht módosítványa ellenében. Még a bizottmányjavaslata is libe-rálisabb amannál. Ajánlja Brecht módosítvá-nyát, de még inkább a bizottmányt.

Schuller Lybloy (előadó) a kormányja-vaslatát inkább a hivatalnokoknak szóló in-strukciónak tartja, melyet a védők nem fognak tekintetbe venni. Trauschenfels módosítványa czélszerűbb.

Rannicher a kormány padról: Gull szent-Brecht és Trauschenfels módosítványai befoglaltatnak a kormányjavaslat 7. §-ában nincs tehát semmi oka a kormánynak, hogy javaslatának szövegét elejtse.

Gull: Csak hogy nem világos a szöveg! Bologának személyes megjegyzése van. Ugyanis felkéri Binder képviselőtársát, ne adjon más értelmet szavának, mint minőket ő ad azoknak. Ő koránt sem akarta becsmé-relni a lettint rendszert, melynek ő is mun-kása volt. Ő csak egy egyes esetet hozott fel példa gyanánt.

Bevégzetvén a 7. § feletti vita, megál-lapított a szavazás rendje, Brecht és Trauschenfels módosítványa mellett csupán a szá-szok szavaztak, tehát kisebbségben maradt, míg a kormányjavaslat szövegét a ro-mán többség határozottá emelte.

Olvasztatik a kormányjavaslat 8. §-a „A felsőbb bíróságok vagy törvényszékek határo-zatai hasonlóképen azon nyelven adandók ki, melyeken ezen határozatok az előbbi 5., 6. 7. § szabályai szerint a feleknek kiadandók.“

Eszrevétel nélkül helyben hagyott.

Olvasztatik a kormányjavaslat 9. §-a: „Min-denkinék szabadságában áll nyilvános tárgya-lásoknál, a három országos nyelvek akár-melyikét használni.“ Eszrevétel nélkül helyben hagyott.

Olvasztatik a 10-dik §, mely következőké-p hangzik: „A városi és vidéki községekben a községi ügyek belkezelési nyelvét a község képviselte határozza meg.“

Balomiri János e szó: „Belső“ ma-radjon ki, s e helyett „község képvis-elete“ tétessék „a község.“

Binder azt kérdi, hogy a „község“

alatt nem-e a suffrage universel értetik?

Balomiri: azt a község fogja meghatá-rozni.

Rannicher: A kormány csak azon or-ganumokat ismeri el, melyek alkotmányserű-leg a község akaratát kifejezik, nem pedig a község tömegét.

Muresianu: úgy látszik Binder ur azt véli, hogy mi, kik Bologa módosítványát pártoljuk a „suffrage universel“-t akarjuk...

Elnök: maradjunk, kérem a tárgy mellett. Muresianu folytatja: ha a kormány-javaslat megáll, e törvény létesítése soká fog tartani, mert a vármegyei és székesföldi fal-vákban még nincsenek szervezett képvisele-tek. Ugyan azon államférfiak készítették e törvényjavaslatot, a kik az 1860-diki legf. kéziratos fogalmazták, e magas okmány pe-dig a falusi képviselők által az egész község-ét érte.

Schmidt Konrád a kormányjavaslat szövegét pártolja, minthogy az fenhagyja a községek önmeghatározási jogát és nem jelöli ki, mily módon történjék a nyelv választása. De mindenesetre a község képviselét kell értenünk és nem a tömeget.

Baritiu a mint a m. elnök ur igen he-lyesen fejtette jelenleg is van minden kö-zségnek képviselte, az t. i., a mely minden évben választja a falusi előjáróságot. A kor-mányjavaslatot tehát úgy kívánja módosítani, miszerint e szó helyett „képviselet“ ezt kellene tenni „a községbeni választók, kik a tisztséget választják“, ugyan ezek határozzák meg a nyelvet, melyen a község ügyei vitetnek.

Bologa minden változtatás nélkül a kor-mányjavaslat mellett szavaz, mert csakugyan minden helységnek van képviselte, s a hol nincs, gondoskodni fog a magas kormány, hogy míg e törvény életbe lép, mindenütt legyenek ilyen képviselő testületek.

Moga határozottan tagadja, hogy a me-gyei és székesföldi falvaknak rendes képvisele-tök valna, a melyeknek egy rendszeres községközösség alapján lenni kellene; a mik vannak azok „esküdték“ kiket évről évre vá-lasztanak, a városoknak ellenben élet hosszig-lan választott állandó képviselő testületek van; következőleg úgy módosítja, hogy a falvakra nézve e szótak használna „a község“ a vá-rosknál „a képviselők“. A király földön is úgy kellene összeállítani a képviselöket, mint a vármegye-ken, mert ideje, hogy a regulativum punctumok változás alá kerüljenek.

Gaetanu: A vármegye-ken nincsenek fa-lusi képviselők, a székesföldi falvakban a magy-arországi rendszer van béhozva, a király föld-ön a regulativum punctumok alapján szerve-zett kép iseltek állanak fen; kérdés már-most e zűrzavar megfelel-e a mostani szükség-nek.

Elnök ez nem tartozik a napirendhez.

Gaetanu folytatolag: de igen is, s én kötelességemnek tartom figyelmeztetni a kor-mányt e rekedetlenségre, s emélfogva azt kell mondanom, hogy helyesebb lett ezen proposi-tiót elhalasztani, s előbb a községi rendezés végeztetett volna bé. Emélfogva következő módosítványt ajánl: „A városi és falusi kö-zségben a község maga határozza meg belke-zelési nyelvét. Erre nézve, az elnöknek e mo-dosítvány feletti azon magyarázatát helyben hagyja, hogy a hányféle lakók vannak a kö-zségben, annyi féle legyen a hivatalos nyelv.

Egyébiránt a román nemzet bézikkelye-zése által a nyelv kérdés el van már intézve s minden határozat felesleges.

Rannicher, mint a kormány képviselője ismétli előbbi kijelentését és hozzá teszi, hogy e törvény által nem szabad a fennálló községi rendnek megsértetni, ellenkező esetben nem fogja a kormánynak e törvényezik szentesíté-sét ajánlani.

Puskariu ha kimarad e szó „képvise-le“, akkor a királyföldön a mostani falusi képviselöket szá-zok lévén, végé meg határozza a német nyelvet, de reméljük, hogy a szász királyföldön is bé fog hozatni a községi rendszer. Ha ezt mondanók „község“, iga-zolnók a „suffrage universel“ gyanuját. Ma-radjon e §-a a kormány javaslata szerint.

A „belső“ minden esetre igazolva van itt, miután a „külső“-ről (ügykezelési nyelv-ről) más § rendelkezik.

Popea: a kormányjavaslat 10-ik §-ának szerkezete nem áll összhangzásban azon jog-egyenlőségi elvvel, melyet a magas kormány úgy az egyesek mint a testületek anyai nyel-ve iránt ömaga állított fel, s a mely elv e törvényjavaslatban érvényesítve van, ez okon-következő módosítást ajánl: „A városi és falusi községek belső ügykezelési nyelve a lakosság nyelve illetőleg nyelvei, tekintve a kezelendő tárgyakat.“

Schmidt Konrád: Az embernek más hi-vatása van, mint örökké nyelveket tanulni. A tett módosítványok azt eredményezhetnék, hogy ha a község 1/3-de német, 1/10-de ma-gyar, 1/6-da román st. i. mindmennyi nyel-vet kellene begyakorolnunk. Elég, hogy a községi képviselők, de nem suffrage universel alapján az egész község határozza meg a hivatalos nyelvet.

Brán de Lemény: rövid lesznek (bravo.) Minden községnek van valamely képviselte; igaz, hogy az jelenleg nem olyan, miszerint megfelelne a román nemzet egyenjogúságának, minthogy a nevezett képviselő testületekben nincsenek románok, de reméljük, hogy a mennyiben ez nincs meg, segítve leendő uto-lagosan, hogy úgy a „képviselet“ határoz-bassa meg az ügykezelés nyelvét.

Szavazás előtt Moga, Balomiri és Popea visszavonják módosítványaikat Baritiu javára. Gaetanu módosítványa mellett senki sem kél fel. Baritiu azon esetre, ha a községi képviselet alatt nem a községi hivatalnokok, esküdték értetnek, visszavonja módosítványát.

Elnök kijelenti, hogy a tiszviselőség nem azonos a községi képviselettel. Miut-

Baritán módosítványát visszavonta a 10. § a kormányjavaslat szövege szerint egyhangulag elfogadtattott.

Ülés vége d. u. 2 órakor.

Legközelebbi ülés sept. 21 kén. Tárgyai: A második kir. előterjesztvény feletti részletes vita folytatása.

A badeni nhg nyilatkozata.

A „Karlsr. Ztg.“ szerint a badeni nagyhercegi nyilatkozata, mely a fejedelmi congressus folyó hó 1-sői ülésében terjesztett elő, így hangzik:

„A reformterv vita alá terjesztett egyes cikkekhez tett nyilatkozatokban elő vannak adva az azok által előidézett aggodalmak, s azokból közvetlenül folynak az ama reformok módja s terjedelme iránti tényleges nézetek is, melyek az államszövetség adott alapján lehetőknek s tanácsosoknak látszanak.

Mivel a szövetség — mindaddig, míg az jelen természetét mint pusztá államszövetség megtartja — nem vezethetők egy abban önállólag megalkotott kormányhatalom, hanem csupán az egyes kormányok utasítása szerint, azok megbízottjai által, — tehát nem csak a mindenek egyenlő jogára tekintet, hanem maga az egész érdeke is azt kívánja, hogy mindenkinél aránylagos rész is adassék az öszakarat megalkotásában. Ezért a szövetség sajátképi vezető hatóságát nem alkalmas egy, csak néhány szövetségi tagból összeállított, s kizárólag azok által utasítandó directorium, hanem csupán maga a szövetségtagok, melyben mindkét nagyhatalmasságnak, az eddigi egy szavazat helyett, több szavazatot adni, a fenálló hatalmi viszonyok által igazolva van.

Ellenben a szövetségtagok határozata által egyszer megalkotott szövetségi akarat végrehajtását észszerűleg egy kisebb testületre lehet bízni, mely, mivel a szövetségtagok végrehajtó bizottmányát tünik fel, s minden esetre annak utasításaihoz lenne kötvé, formászerűleg is helyesebb lenne, azt ily bizottmány, nem pedig önálló directorium gyanánt alakítani meg. A szövetségi elhatározó öszakarat megalkotása nem késleltetik inkább az öszes szövetségi tagoknak, mint csupán 5 vagy 6-nak közreműködése által, sőt inkább az számosabb közvetítő befolyások behoztatása által még könnyűtiek, s a szövetség megalkotásának ama veszélyét ellen, melyek azt néhány kevés directoriumi udvar közvetlenül ellentétéből fenyegetnek. Ellenben az egyszer megalkotott szövetségi akarat végrehajtása, annak egy kisebb bizottmányhoz utasítása által, erőben nyerni fogna, s szinte nélkülözhetlennek látszik egy ilyen intézmény arra nézve, hogy a szövetségi kormány oldala mellé a szövetségi lakosság alkotmányos képvisellete állíthatassék.

A szövetségi kormány szabályszerű s biztos működésére nézve, a szövetség gyűléseni szavazatok esetleges leszállításával sokkal fontosabb a többségi határozatok világos elismerése. Azonban ezen elvet sem lehet — bármily kívánatos legyen is az magában véve — az adott viszonyok közt kivétel nélkül keresztülvinni. Egy formászerű többségi határozat nem ényészetheti el azon ténny, hogy egy netalán különvéleményű nagyhatalmasságnak saját állama bizonyos életförfolyását kell követnie; az a csupán egy, formailag érvényes, de tényleg kivihetetlen határozat csapását, s ezzel a kölcsönös elkeseredés, s a szövetség tökéletes széthomlásának veszélyét hozná. Annak legfontosabb határozatait a külföldi viszonyokban, s a belsejében eldöntött átalakítások, a viszonyok természeténél fogva, Austria s Poroszország egyetértéséhez csatolva, mit $\frac{2}{3}$ nyi többség által nem lehet kipótolni.

Ezen fölfevél mellett a szövetségi célok javaslát kiterjesztése elveszti ugyan valódi jelentőségét legnagyobb részét; de a szövetségi hatalomnak nagyobb szolgálmanyokra tésztése, mint a mennyi az tej-síteni képes, míg a két nagy állam nyomó hatalommal áll mellette, magában nem idézheti elő ezen szolgálmanyokat, s a szövetség lététét feyeggeti, melynek — habár szerény haaskörrel — főutára fontos nemzeti érdek kép z.

Legjelentékenyebb erősítést veend a szövetség helyreállítandó népképviselőiből, a mely azonban csak egy teremhet meg az attól remélt gyümölcsöket, ha közvetlen népválasztásokból eredne, s mivel az az egyetlen kárpótlást képezi, a szövetség állam mulékony áldozatát, ezért csak ily alakban ajánlatos; habár Ausrának meg is lehetne engedni, hogy az — különös viszonyainak megfelelőleg — a delegátot elvéhez ragaszkodhassék. Abban kell kifejezésre találnia a közvetlenül a szövetség semmi más organumában sem előtűnő nemzeti egységnek; egyedül az alkalmas arra, hogy lassankint állami életünknek nagyobb gyakorlati egységet követtitsé, s hogy egy gazdagabb tartalommal ellátott önálló szövetségi hatalom kiképzését készítse elő.

Minden képviselői gyűlésnek — nehogy állása egészen tartalom nélküli legyen, — a törvényhozásra közreműködés joga mellett, hatá-

lyos befolyásra van szüksége, az államháztartás megállapítására. A szövetségi követek gyűlése számára ahoz hevéssé méltó földát maradna, ha attól elvonatnék azon jog, miszerint a szövetségi államháztartást évenként ismétlődő megajánlás által állapíthassa meg.

Mig e szerint egyrészt a szövetségi központi intézmények hatáskörét tervben erősíteni kell másrészt szükséges lesz, az egyes államokat biztosítani a szövetségi directoriumnak azok belső kormányzati rendszerébe beavatkozás ellen; a mint ezt még a 9-dik cikk is — jelen szerkezetében — lehetővé teszi.

E szerint ama lényeges anyagi fölfevések, miknek beál tétől tesszem ez időszert függővé a reformtervhez csatlakozásomat, ezekben foglalhatók öszbe:

„Nem szavazok: 1. Egy, egyes directoriumi udvarok által utasítandó szövetségi directorium fölállítására, melynek alkotmányos felelősség korlátja nélkül kellene jogait gyakorolna a (3. és 5. cikk.)

Nem szavazok:

2) azon, a tényleges viszonyokon alapul a eddigi szövetségi gyakorlatban kötetett elvnek elvi odahagyására, hogy a két német nagyhatalmasságnak egymásközt előleges egyet értést kell létesítenie, mielőtt bizonyos, külön kijelölendő legfontosabb kérdésekben szövetségi határozat hozatnék. (8. cz.)

3) nem szavazok egy delegáltakból alakítandó népképviselőre; ha szünte egy közvetlen népválasztásból alakítandó nemzeti képviselőből az ausztriai követeket nem kellene azért kizárni, ha azok, a birodalom főmálló viszonyainak megfelelőleg, a delegátot elve szerin választatnának (16. cz.)

4) Nem szavazok a szövetségi követek belegegyezési jogának tényleges megemmisítésére a szövetségi házartás megalkotásánál, az k belegegyezési jogának az előbbi időszakból költségtervet megváltoztató új budget-tételekre szorítása által. (14. cz.)

5) Végre nem szavazok a directorium jogkörének az a fölő ti örködésre kiterjesztésére, hogy Németország bel békéje ne háboríttassék meg. (9. cz.)

Ha szünte készséggel el kell is ismerni, hogy sikerült a tervnek lényeges javításait létesíteni, mégis a magas fejedelmi gyűlés határozataiból kitétnék, hogy a nézetek többsége a reformnak oly neméhez hajlik, mely ezen — általam a benyújtott külön szavazatokban közzelebből indokolt óhajtatásoknak nem felel meg kielégítő mérvben, s némely más — ugyanott kifejezett — habár kevésbé lényeges aggodalmakat sem ényésztet el.

Mivel már ó cs. kir. felsége javaslata szerint, jelen szavazásom egyszerűsind lemondást is vonna maga után, ezen általam tett kívánatok további érvényesítéséről, most már egészben véve az előtűnk fekvő terv ellen is szavazok.

Bármennyire kész legyek is mindenkor meghozni jogaim s állásom áldozatait, a hol azok Németország egyesítése nagy nemzeti műve létesítésének hozatnak, sőt bármennyire kész lennék is, annak azon eszmék nehezebb áldozatát is meghozni, melyek alapján kell — szilárd meggyőződésem szerint — Németország jövőbeli alkotmányának a német nép s ország javára alakulnia, ha a német fejedelmek egyetemenél egyetértés létesült volna, a német szövetségnek egy attól különbözö új alkotmányformája iránt: mindazáltal ezen áldozatra se följosítottak, se kötelesek nem tartom magamat, meg csak nem bizonyos az, hogy ezáltal egy a badeni ország és a német nép joga igényeinek megfelelő szövetségi reform létesítése valóban befejeződésre jutatik.

Ez idő szerint azonban sokkal inkább igazolva van azon ellenkező aggodalom, miszerint a magas gyűlésben nem képviselt fejedelmek későbbi csatlakozásának nehezebbé válhat, mely egy — a belegegyezéket változtatlanul kötelező határozatban fekszik — a műformai oldalról is inkább fenyegetve, mivel kimondott, hogy a tárgyalat cikkeknek azon formában, a melyben a magas gyűlésből kerülnek, a szövetség nézve is megalkapítja, s a jövő ministeri értekezletek számára változtatlanul érvényben kell lenniük.

Ismételve kiemelve, hogy mennyire kívánatos lenne a megkezdett mű előmozdítására nézve, ha a tárgyalat reformterv fölötti előleges szavazás nélkül, az most mindjárt közlötnek porosz király ö felségével, s ha legközelebb ama német nagyhatalmasság csatlakozásának fölfevélei állapíthatának meg, melynek részvétele nélkül az egyesítés megkezdett műve csupán a német szövetség újabb gyűlésével s a közös bon legfontosabb alkotrészei öszszetartozóságának további megalakulásával fogna végződni.

Noha a véleményem tárgya az öszmü fölötti szavazásban most már kifejezésre jutott, — mindazáltal a további tárgyalás nincs kizárva azon esetben, ha a tanácskozások eddigi eredménye a gyűlésben nem képviselt államokkal közlöttenék. Annak folytatában sikerülhetne, némely — a Némethon egyegére s jólétére, valamint államainak önállóságára nézve fenyegető s

népeinek jogigényeivel öszse nem hangzó leglényegesebb intézkedéseket a tervből eltávolítani, ezáltal Badenre nézve is az egyezkedést lehetővé tenni s ekkép a megkezdett művet a sikeres bevezetéshez közelebb vinni.

Midőn ezen óhajtott esetre előre készen nyilatkozom, netalán későbbi értekezletekben, egy akkor netalán kidolgozandó német szövetségi alaptörvény végleges megalapítása fölött egész készséggel résztvenni, ha a német nagyhatalmasságok kiegyezkedése után arra mindkettő részéről közös meghívás történnék, végül fentartom magamnak csatlakozásomat, ezen ekkép kijavított, szövetségi alkotmányterv uton, a nemzet törvényesen meghívott képviselőivel szabad egyezkedés által bevezendő műhöz.

Közlemény.

Az erdélyi muzeum számára folyó év augusztus havában beküldött muzeumi tárgyakról.

I. Könyvek: A londoni kir. tud. társulattól: „Proceedings“ of the royal Sociey. Vol. XII. 6 füzet. — A Mármaros-Szigeti iskolától: „Ertcsítő“ 186 $\frac{2}{3}$ évről egy füzet. — A segessvári gmn. igazgatóságától: „Programm“ 186 $\frac{2}{3}$ évről 1 füzet. — A n.-kőrösi lyceum igazgatóságától: „Tudósítás“ 186 $\frac{2}{3}$ évről 1 füzet. — Székely Elekától: „Somosi Petkó János.“ Igaz és tökéletes boldogsága vezető ut. S. Patak, 1866. 8 r. 1 köt. — Hámosi Samueltól: „Röpirat“ a biblia új magyar fordításának ügyében. Pozsony, 1863. 8 r. 1 f. — Dr. Salamon Józeftől: „két röpirat“ 2 füz. — Bántó Samueltól: 2 köt. könyv. — Stein János nyomdájától: „Egyházi beszédek“ 2 füzet. —

II. Kéziratok: Dr. Salamon Józeftől: II-dik „Apari Mihálynak, egy Bécsben 1701-ben kelt eredeti levele.“ — Czillich Antaltól: három eredeti oklevél a 17-dik századból. — Gr. Teeki Györgytől: egy eredeti levél a 16-k századból. —

III. Érmek és régiségek: Gr. Teleki Pálnótól egy arany és egy ezüst érem. — N. N. től egy látogatójegy rézlap és 11 drb. éremleenyomat. — Nyárádi Dénezstől egy réz érem. Ruusis Ferencztől: 1 cserép kanta 1670-ből. Dr. Korbuly B. gdántól: 1 feliratos római tégla. Mike Sándortól: 1 bronz szobrocska. 1 bronz díszitmény. 1 bronzból kiveri kis kép. 1 bronz lámpa. 7 drb. metszett kö (török pecsét-nyomok). 9 db. üveg. 189 hűdőkő és 1 gyanta lenyomat, metszett kövekről. — Lőr nezi Mihálytól: egy kis cserép gyanta. — Benczedi Páltól: 2 dr. vas, Udvarhelyszéknek Békfalva határáról. — Zíphel Augusztól: 5 ezüst érem. Gr. Ziebi Edmundtól: 1 bronz díszitmény. — Érsekújvári Sándortól: 117 ezüst érem. — Aradi Józeftől: d. 4 ezüst érem. — Nagy Györgytől: 1 ezüst érem. — Gr. Teleky Györgytől: 1 ezüst érem.

Közli Finály Henrik,
m. e. titkár.

MEGYEI ÉS KÖZSÉGI ÉLET.

M.-Vásárhely, szeptember 10.

A mai s tegnapi beti vásáron az éhbálás sal küzdő Magyarország fölől M.-Vásárhelyt egyetlen egy szekér, egyetlen vásáros vagy speculans se. Turkáltak a zsidók a hogy akartak. É. a tisztabuza vékája 1 forint, az elegy 52 kr, a rozse 50 kr, az ö törökbuzáé 60 kr, az új 44 kr, vagyis austria mértékét 1 mérő tisztabuza 2 fnt 50 kr, elegy 1 forint 30 kr, rozse 1 fnt 25 kr, törökbuzá ö 1 forint 50 kr, új 1 fnt 10 kr.

Igy vagyunk mi. Se terméstünk bőven, se ára. *) Értizedek óta minden egyesül, barát szünyig mint ellenség a szegény földirtokos osztály öszszetörsérete; a hivatali pálya, mely a birtokosnak némi pénzt szivárogtatott, zárva van. A gazdaszánt intézetei és emberei így szólnak: „termeszsz, természetssz gazda; de hazánk legelső embereitől le annak hivatalnokáig senki a kis újját sem mozdítja, hogy a szegény gazda termése megfűtessék. **) Magyarország hemzseg a boresarnoktöl: hol Erdély városai an, melyek a vadavanyu vöz lauit és az éremlytő ál-pezsöket jó drágán itatják, e-ak egyetlen finomabb hazai bor árulás? Ki ágitál erre, ki ir vagy szögy egyetlen practicus eszmét? Senki. Termeszsz gazda, hogy ne legyen miöl egy bárhol is hasonló drágán nem adható rozsz foszlányt venni meg; természetssz, hogy növeldeben levő gyermekeknek hallatlan drága kosztját se fizethsz; ne fizethsz a piperöcz drága nevelöt; és ha kell áldozni e hazáért, ha annak alkotmánya mellett szilárdul kell megállani, állj meg inségd közepette, mig maradékaid elsatnyulnak, s a jövő generatióban nem lesz ki meg álljon. Kész lesz a mező mindenkinék.

*) Magyarország éhen hal s Erdély nem tudja eladni gabonáját, im az éhség és inség kiált egy erdélyi vasúttól.

**) Ha nincs vasut, nincs piac, s ha piac nincs, nem keveset lehet tenni a kalandosságára. Szerk.

Koldus nép: és ostoba nép. Erre megyünk mi, még pedig rohanva.

De most, midőn véreink az éhbálással küdenek, a piaci árakról hírlapi hazugságok, melyeknek kell tulajdonitanom ez iszonyu olcsóságot, csaknem verárulások valának. A „P. Napló“ szerint sept. 2-kán Pesten egy mérő tisztabuza közép ára 5 fnt, rozse 3 fnt 30 kr, törökbuzá 3 fnt 50 kr volt. Egy mérő szállítása Maros-Vásárhelytől Kolozsvárig 50 kr, onnan pestig legfeljebb 1 fnt, így szállítottam én repezt innet Kolozsvárig mérőként, és az onnan Pestig való szállítás árában mérőként egy fntot számítottak fel, kissé kalmári felszámítással se megv téhat többre. Tehát a pesti árból 1 fnt 50 krt levonva, ha a tisztabuzaának mérőjét 3 fnt 50 kron, a rozét 1 fnt 80 kron, törökbuzáét 2 fnton a pesti kereskedő M.-Vásárhelyt megveszi, semmit nem kockázattott, s ha ezen aló bármiké vással vette meg, nyert rajta. S ime hol állunk a hírlapoknak eljesztése miatt? Véreink éheznek és egy kalmár se jó felénk, hogy saját hasznával vigye nekik természetnyenyéinket.

El vagyok keseredve, ily anomáliának nálunk, ily pénzinségnek, magyarországi véreinkre nézve általunk oly sokban segíthető gabona inségöknek halmozása miatt; nem vagyok arra való, hogy ily bangulatalt az irodalom terén felszólaljak. De önt, kinek eszmei és tolla mindnyájunk által méltányolva, kérem szegény magyar fajunk javára, sietve, de nagyon sietve írjon egy talpraesett vezér-cikket, melyben a nálunk roppant olcsóságot kiemelve, emeljen szót a mellett, hogy a magyarországi kalmárok hitelintézetek és azok, kiknek az ottani inség felségítése szivöken fekszik, forduljanak az erdélyi feltűnő olcsóság felé stb. *)

Közöltük közzelebből városunk v. közönségének azon intézkedését, melyet visszalépet követünk mgs Véér Farkas ur átitatára tett. Emilitettük, hogy küldöttségileg a városi hadnagyotl átkértük azon felirati kérvényt, melyet a magyar és székely követek visszalépésüket indokolólág ö felségéhez felterjesztettek, s melyet követünk hiteles másolatban a városi hatósághoz oly kéressel küldött meg, hogy ezt választóival közöljék a végett, hogy ezen felirati kérvényből visszalépése indokai felöl a választók értesüljenek. A hadnagy ezen felirati kérvényt a legközelebbi gyűlésbe átkü deni igerte — a mit teljesített is, s ma népes köz-égi gyűlés előtt felolvastott. Azon terjedelmes és nyomos kírathból, melyben a hazai állapotok jelen állása s a törvényeken ejtett sérelmek, egy a fejedelm iránti igaz hűség eleven színekben rajzoltatik; mindnyájunk meggyőződöttünk, hogy alkotmányos érzel-mű hazafilt nem lehetett egyebet várni, mint a mit a visszalépet képviselők tettek. Ezen eljárás törvényes és helyes voltát mi is magunkévá tettük az által, hogy követünkkel másodsor is megválasztottuk. E felirati kérvény felolvasása alkalmával könyvek fátvolyozták szemünket, s kegyeletes ábitattal halgatuk végig. Dézsi Károly az I. Ferdinánd korá ö fogva a jelen ideig a sérelmek egy egész hosszú sorát idézte, miket itt szivesen közöl-nénk, ha . . . mi okból csak is indítványára szorítkozunk, melynélfogva a v közönséget, mint testületet felhívj, hogy ö felségéhez alázatosan írjunk fel, melyben a visszalépet követek eljárását helyeseltük, az általuk történt felterjesztést más szavakkal ismételtük, stb. A hatóságokat ily szellemben körfevéllel megtalál-junk az Approb. Const. III. R. 1-ö titulussa értelmében; a fe olvasott nevezetes okiratot pedig ne csak szóról szóra jegyzőkönyvbe írtasuk, de mentől több példányban leírva megmaradásáról a jövő kor érdekében gondoskod-junk, annyival inkább, mert tudjuk, hogy a közzelebbi időkben jegyzőkönyvek huzattak ki, szaggattak és égettettek el. Egy ily nevezetes okirat megmaradásáról tehát kétszeres figyelemmel gondoskodjunk.

E nézet helyes voltát élvileg minden jelen levő tag elismerte s szivesen kezét fogott volna Dézsi Károlyl, azonban a választott közönséget arra, hogy ö felségéhez feliratozt s a törvényhatóságokhoz körleveleket intézen, jelen állásban jogilletékesnek nem tartván, csak is abban állapodott meg a többség, hogy mind a felirati okmányt, mind követünk lemondó nyilatkozatát helyeslö és méltányöl elismeréssel jegyzőkönyvbe itatjuk, s követhet-k hazafi eljárásáért levélben is közönsöl elismeréssel és hálás érzéssel értesíteni fogjuk. Még több érdekes nyilatkozat és beszéd volt e tárgy körül, de ezeket elhallगतom.

Ezekután keblidolgokra tértünk át, jelesen s fu-iskola a timároktöl kibérölt épületének 1854-ben a várostól ketonai depo s ujjozek

*) Mintán a levélnél meggyőződtem mi sem szólalhatunk fel, azt hisszük, nem indicoertöl tölünk e bizalmasan hozánk küldött levél közreadunk.

Szerk.

elhelyezés végett lefoglalásáért követelt kártérítés kérdésében heves vita lejött ki, miről a legközelebbi gyűlés alkalmával, midőn a tárgyképeket megállapodásra jut, ha tényleg az iskola igazságszerű követelése ellen méltánytalan fellépések történtek, a közvélemény előtt tükröt tartani el nem mulasztom, hogy az érdekeltek gyönyörködhesseken képeikben.

Zömlén.

KÜLÖNFÉLÉK.

A Kolozsvári löversenyek ez idén nem kevesebb érdeklődéssel látszanak bérni, mint az eddigiek. Az első napi (vasárnap, sept. 20.) futások eredményei már előttünk állanak. I. A 600 ft-os vadászdíjért b. Wesselenyi József „Vérese” nevű szürke kanczája és Tisza László „Bajnok” nevű pej papírja versenyzett, s utóbbi lón nyertes, miután az első futásban az egyik, a másodikban a másik ló volt előnyben, de a harmadik futásnál „Vérese” visszavonván, „Bajnok”-nak a diadal könnyűvé tette. II. A második osztályú 300 aranyos császárdíjra futott gróf Bethlen Sándor 4. é. pej méne „Nyil”; báró Wesselenyi Ferenc 6. é. p. m. „Antár”; és gróf Bethlen Károly 3 éves pej kanczája „Emma”, nyertes lón Antár, második Emma, s ez utóbbi meglepő szépen futott, dacára annak, hogy még csak három éves. III. A pony-versenyben részt vett gróf Bethlen András „Eszka” nevű 4 éves s. kanczán és b. Wesselenyi Béla „Cyrus” nevű id. p. paripán s nyertes lón utóbbi. E futás közben azon szerencsésnek mondható szerencsétlenség jött közbe, hogy a fiatal gróf Bethlen András, már-már a cél közelében szédült lova uki menván a korlátok, a pályához előtt a korlát áttörésével lovaslót földre terített, de szerencsére csak a ló szügye sérült meg, s a fiatal lovag első szava is a volt hogy „csak az a baj, hogy nem én nyertem!” Egyébiránt, ha ez eset közbe nem jött, aligha Eszka kétségessé nem tette volna Cyrusnak a nyertest. IV. Ivadé versenyre futott gr. Bethlen Sándor vil. p. kanczája (névtelen) és Tisza László sárga kanczája (névtelen) s utóbbi lón nyertes. V. A földész versenydíjait elnyerték: Filep János válszanti kántor 75, Tökés Miklós kolozsvári lakos 25 frtot. Második nap azaz tegnap szünet. Ma kedden délután új igen érdekes futások.

Mintán az erdélyi földterhermentesítési igazgatóság már rendeztetett, és hivatalos működését megkezdte, Erdélyben az urber mentesítési jelentések elfogadására hét bizottmány alakították, melyeknek Brassó, Udvarhely, Nagy-Enyed, Nagy-Szeben, Kolozsvár, Beszterezén és Déván van székhelyük. Ezek működésüket f. hó 30-án fogják megkezdni.

Annak idejében közzétett tudósítást adtuk ki a gazdasági egyet azon gyűléséről, mely a kormányzók által kiküldött Szacsavay tanácsosk urral egy „inségügyi bizottmány” tervezése végett ült össze. Az egyet feliratott a f. felségéhez, mint a kormányzók kez, mit szintén közöltünk, s melyben vártunk siető kiépítése iránt — fájdalom sikertelenül — kérelmetlünk. A kormányzók magyar és román ajku tagjai, egy vasut, mint az inségügyi bizottmány kérdésében, a baza és az emberiség érdekében megfelelő magatartást követtek. Az egyet feliratát a felségéhez kedvező ajánlattal kísérték, az inségügyi bizottmány szervezetét pedig tetleg megkezdették, anynyiban eltérve a gazdas. egyet tervétől, miképp a fiók bizottmányok csak is tisztviselőkké fognak állani. A központi bizottmány Szacsavay ur vezetés alatt két korm. széki tanácsosból, a gazdasági egyet két, s kolozsvár városának szüet két kiküldöttéből fog állani. Ezen nemes irányú intézkedés valamint a szenvedők halájjára érdemes, ugy annak üdvös ezéja a közrészvét által levén elérhető, kívánatos hogy a közönség a felelősi szeretet nemes érzelmével segítse a feladat teljesítését.

Egy újabb versio ö Felsége magyarországi utazásáról. Ö Felsége pesti utazása mint birát „Triest. Z.” bécsi levelezője is megemlíti, ezt a következőleg kommentálja: Nem lehetetlen, hogy a császárné is Pestre kíséri legmagasb férjét. Köztudomású, hogy néhány héttel ezelőtt azon hír járta be a lapokat, hogy a császárné a magyar nyelvet tanulja, s hogy ugyanakkor Schmerling államministerről is az hírt. Bizonyos, hogy már akkor élénken foglalkoztak azon eszmével, hogy a császár személyesen Pestre menjen. A magas kir. udv. kanczellár s a miniszterek között is lényeges közélet történt. A legközelebbi hetekben a magyar kérdést illetőleg mindenesetre fontos eseményt várhatunk, mert a felett nem lehet kétség, hogy a császári utazást döntő tény követi.

A „Herm Ztg.” írja, hogy Klinkows-tróm Szebenben tartott egyházi beszéd alkalmával azzal „dicsekedett” volna miszerint Beszterezén és Medgyesen protestánsok is mentek hozzá gyónni.

(Adat az inséghez.) A „Bihar” írja,

hogy a napokban Püspöki közelében 16 kuncsági ember egy szekeret állított meg, mely a nagyváradi vásárra szálított kenyerekkel volt megrakodva, s annélkül, hogy a szekertulajdonosát csak egy rossz szóval is illeték volna, leszédtek s elvitték a kenyereket. A szállítmány birókosa látván, hogy szegények az inség miatt vetemedtek e tettre, elmondás nélkül nézte, mint könnyítik terhet.

Brailából Csiki János ur 1185 piastert, 17 parát s egy oszt. frtot küldött, mint általa eszközölt pénzügyi timent, az alföldi szűkölködők számára a „Hon” szerkesztőséghez.

Csatári István debreczeni szücsmeister a francia trónörökösnek egy bundát készített. A bunda egészen debreczeni, juhásos modorban van készítve, fekete bárányszegélyvel. Az illető mester mindent igénybe vett, hogy a legeztirabb virágokkal ékesítse: van is azon rózsza sat. Értéke 128 forint; galléra alá zöld selyemmel van írva a mester neve, aranyozott betűkkel. E bunda mellé Szathmári nevű szücsmeister egy bárányszegélyt készített veres szalaggal s köcsagforgóval.

Vonatkozással azon tényre, miszerint a német jogászok idet mainzi gyűlése sem tudott egységre jutni a fölött, hogy a biró egy törvény alkotmányos törvények megállításában mennyire van jogosítva, az „Oest. Volksfr.” megjegyzi, hogy Magyarország dicsekedhetik, mikép é tétel már az 1471-dik évi 12 t. cz. ben, a viszonyok gyakorlati tekintetbe vételével, és az ily meghatározás horderejének helyes méltánylásával országos törvényre emeltetett. Az említett cikk így hangzik: §. 3. Nec etiam tales littere nostrae, si quae contra leges et antiquam consuetudinem Regni nostri emanat essent, vires habeant. §. 4. Praeterea non impetrat Judicibus Regni, si tales littere non observantur in iudicio. — Tehát oly rendelkezések, melyek a királyság törvényeivel és szokásaival ellenkeznek, a törvény erejét nélkülözik, s a bírónak nem tudatik be, ha ily rendelkezések eredménytelenül maradnak. Eből láthatni, hogy őseink a 15 dik században, tehát csaknem 400 évvel ezelőtt, már azon állásponttal bírnak, melyre jutni a német jogászgyűlés most még csak törekszik.

Emich Gusztáv nagy képes naptára az 1864 dik évre, megjelent, Vadnay Károly és Szokoly Viktor szerkesztése mellett, harmincz fapametszettel. Russ Károly műintézetéből A naptár gondosan van szerkesztve, hoz költeményeket és elbeszéléseket legjobb íróinktól; hasznos ismeretterjesztő cikkeket ismert tudósoktól a történelem, vegyészett, köz és magángazdaságtól s az irodalom köréből; „világesemények” rajzait; s ezenkívül számos életrajzot, hazai érdekű cikkeket, különféle tarka közleményeket, gazdasági és bazi orvosi tudnivalókat. Legelő a naptári rész gondosan és díszesen van összeállítva, az európai független államok nagysága, szárai és tengeri ereje följegyzésével. Következik a „Szépirodalmi csarnok”, következő tartalommal: „Jóezig Jónás futása”, humoros nagy költemény Tompa Mihálytól; „A császárné kereszt leánya”, történeti beszély P. Szathmári Károlytól; „A hivatal vendég”, költ. Léviától; „A két milliós fiatal ember”, beszély Degréltől; Egy vidám nap Avignonban”, elbeszélés Vértesi Arnoldtól; „A fahordó asszony”, költ. Vecseytől; „Kiki a maga telyén”, frescokép Bernáth Gazsától; „Fehér Julcsa”, költ. Nyilastól; „A fehér lap”, beszélyke Jókaitól; „Két ember”, adoma Vas Gerebentől; „Petrik János”, jellemzés Szigligitől. — Az ismeretterjesztő cikkek ezek: „Mátyás király özvegyesége”, tört. rajz. Remellaytől; „Mátyás király menyegzője”, Kaziczey Gábor után; „Szász János tragédiája”, tört. rajz Szilágyi Sandortól; „A nap, mint elemző tanár”, Brassaitól; „Illosvai Jámor Páltól; „A magyar gazda legfőbb teendői”, Erkövy Adolftól; „Gazdasági Jegyzetek”, Erkövytől; „Szözlövélés”, Péterfitől; „A marhavész”, Tormaytól; „A tagosítások”, Váikaitól; „Orvosi tanácsadó”, többszöktől. — Az arczképek érdekesekek; két kintő iparos — Fischer Mór és Posner — a herendi gyár, a Londonban kiállított chinai tál; az „akademiák könyvének” szép hat rajza, Lisznyai, Bartalus, Vámbéri Ármán, Favre Gyula, Plater Emilia grófnő arczképeivel, melyekhez az éterajzokat Vadnai Károly és Szokoly Viktor írta. A „világesemények”, ben a „képek a lengyel fölkelésből” (Szokolytól), Langievicz, Padlevszky, Pusztowjow k. a. és egy lengyel csoportozat sikerült képeivel vannak illusztrálva; továbbá Varsó, képpel; „Az amerikai háborúból”, képpel; a „pánczélos hajók”. A „különfélék rovatát” képezik: „Illava”, képpel; „A nagymanyai kastély”, képpel; „Oláhok”, képpel; Varasd, Poczsony, Temesvár képekkel; „Szolnok vára története” Hőke Lajostól; „Nagy eszmék, szép tervek” Ramellaytől; „Bikaviadal Franciaországban”; „Oroszlán vadászat” (ké képpel); „Mátyás visegrádi palotája”, Emich Gusztáv nyomdaja nagy képpel; a tiszavirág, a kolombácsi legyek, az arabs kávé, a liszt ártalmas vegyületei, hogy lehet a gabona érettését fölsimerni, olvasó asztal, s az „első magyar általános biztosítás” című közérdeklő cikkel. A képek nagyjából külön lapra, sikerülten nyomták. A czimkép „Mátyás király menyegzője” (Vizkelety Béla rajza szerint) igen eszes. Magyarország és Erdély tiszti czimátára egészen teljes, valamint a pesti ügyvédek, orvosok névsora is, továbbá az országos városlók jegyzéke, a boritékon belül a vidéken székelő ügyvédek névsora olvasható, s végül egy nagy eszmő hirdetés. Az egész vastag könyvet képez, 274 lapra terjedő, s tekintve a nagy változatosságu tartalmát és a sok sikerült fametszést, az egész igen mérsékelt árú: csak 1 frt. 40 kr. E tartalmi kivonat eléggé igazolja, hogy a naptár jól van szerkesztve.

Nemzeti színház. Follibus, helybeli színezgató ur, a löverseny alkalmával öt előadásra, Nagyváradról társasága egy részét ide küldve, itt öt előadást tartanak. Játékok rendjét „A pupos vagy a rendzerez férjek” című francia vígjátékkal kezdék meg. E színművet nem sorozhatni a legérdekesebbek közé, azonban az előadás annál kiéleltőbb volt; mert Szerdahelyi Kálmán, mint vedég, s Tóth Soma, mint rendes tag közreműködtek az előbbi megillet pupos szerepében, Tóth Jenő e társaság új fiatal tagja, színpadon otthonos sága által feltűnt, de szavallatában nagy hiba, hogy az et ének elti, p. o. kedvés, tégnapsat. Közönség népes, a legnépesebbek közül. Szerdahelyi Kálmán koszorukban s többszörös tapsokban s kihívásokban részesült.

Másnap sept. 20-kán két kis vígjáték került színre „Az iskolakertől” és „Egy kis szíves”. Az elsőben Szerdahelyi Harpon, az utóbbiban Daberdan szerepelt játszta.

Mind két vígjátékban a vendégszereplő Szerdahelyi, ugy szintén Tóth Soma, s az Iskolakertől ő czimzerepében Szabó Pepi k. a. kitűnőleg működtek. A színház tömve volt.

POLITIKAI HIREK.

Franciaország. Páris, sept. Az orosz válasz tartalmáról még semmi bővebb értesítés sem jutott a közönség elébe. Azt írják, hogy maga a jegyzék nagyon rövid és száraz, hanem egy terjedelmes emlékirat van hozzá mellékelve, a melyből a „Nation” némely egyes pontokat közöl. Az érintett okmány annak bizonyítgatásával kezdődik, hogy az 1815-i szerződésnek szellemé egészen más volt, mint a hogy azt mai időben értelmezik; a népjog alati egyebet értettek 1815-ben, mint ma. A bécsi szerződésnek csak azoknak a lengyeleknek adandó nemzeti intézményekről volt szó, a kik a három osztozó hatalom alattvalói. Helytelenül következtetik tehát, hogy ez a rendelkezés az ugynevezett ö lengyel tartományokra is vonatkoznék, miután azokban a népességek csak egy hetedrésze lengyel, a nemzeti intézmények tehát ott nem lennének nemzetiek. Az ujonevezésről, a melynek tulajdonitják a forradalom kiűztését, azt jegyzi meg az emlékirat, hogy az csak azért történt, mert az orosz kormány tudta, hogy a két év óta Varsóban székelő titkos bizottság általános felkelés előidézésének pontján állott, azért az orosz hatóságok előre meg akarták azt főrejtőlt fosztani. Az emlékirat hosszadalmason szól a reformtervekről, a melyek II. Sándor ezár Lengyelországban életbe léptetni szándékozik, de csak az ország teljes lecsendesítése után. A mi Oroszország nemzetközi köteleseit illeti, az orosz kormány készen nyilatkozik azok teljesítésére, de nem biszi, hogy eddigelő megsértette volna.

A mexikói kérdésről a „Morning Post” párisi levelezője ismételve állítja, hogy Ferdinand Miksa főherceg a mexikói császári koronát határozottan elfogadta. Franciaország rállott az ö fensége által kitűzött minden feltételekre. E szerint 25,000 francia maradt mindaddig Mexikóban, míg az új uralkodó trónjának szükséges támaszait szervezni fogja. 1864-i január 1-től Mexikó tartozik a francia foglaló hadak költségeit fedezni. Azonban Franciaország teljességgel nem vállal magára batározatlan tartamú védruságot. Párisban, Franciaország pártfogása alatt 20 millió font sterlingnyi mexikói államkölcsönt fognak kötni, a melyhez néhány francia pénzember már hozzájárulást nyilvánítt. A kölcsön ezéja: a) az angol, francia és spanyol kártalanítási igények kielégítése; b) a francia hadi költségek kifizetése; c) az állampénzügyének rendezése.

Olaszország. Nápoly, sept. 10. Az új briganti-törvény jötekné hatást gyakorol. Már hatvanban jelentették magukat a rionerói katonai parancsnoknál, a basilicatai leghírhedtebb rablófőnökök közül. Ez által, az érintett új törvény szerint, abban a kedvezményben részesülnek, hogy nem csak a halálbüntetést kerülik ki általában, hanem a rájuk szabandó másuém büntetés is két fokkal szeledebb lesz.

Másfelől az a rémhír érkezett Nápolyba, hogy Beneventotól nem messze Bianchi és Melluti ottani tartományi tanácsosokat tizenkét tisztársukkal, a mint egy közel fekvő helységbe szándékoztak, egy újabb alakult rabló csapat megtámadta, s az erős kíséret dacára kirabolta s utójjára mind egy lábíg lelőtte.

Orosz- és Lengyelország. A csatáerről legújabbán csak egy Kutnonál történt nagyobb ütközetet említenek a lapok, de a melynek sem részleteiről, sem eredményéről nincs még semmi közölve.

Varsó jelen helyzetéről a „N. N.” levelezője azt írja, hogy az ottani állapot most olyan, hogy fogság és szabad láb között semmi nagy különbség. Minden lengyel, fogoly, s egész Varsó egy börtön. Az embert minden szempillánsában meg-meg látogatja valamely rendőrtügnök, s formaszerint kényszeríti gondolatának közlésére. Az ügynökök kíséretében kozákok vannak, a kik az ügynökök gunyszavai- és káromkodásainak kancsukáikkal adnak nyomátékat. A komány ezeket az embereket, a kik „rendet csinálnak” korlátlan teljhatalommal rubázta fel, a mit ők aztán igazában fel is használnak. A mi a meglátogatott házakban szemeknek megletszik, a kezök nem hagyja ott. Pénz, drágaságok, minden értékes magántulajdon kényők- s szélsőkire van hagyva; s hozzá még, zsákmanylásaik közben a legtiszteltetle méltóbb urnóket a legaljasabb modorban bántalmazzák. S mind ennek czélja az, hogy a város lakosságát kitérésre kényszerítsék.

A rendőrbiztosok fel vannak hatalmazva a mostani főparancsnok Berg tábornok által, hogy felsőbb rendelés kérés nélkül is minden elejökbe állítandó egyénnek 300 kancsukattést adhassanak; a rendőrfőnök 500 at utlíthat!

Az orosz kormány tiltja lengyel polgároknak külföldre utazását. Csak különös fontosságú esetekben nyelhetnek arra engedélyt, de akkor is csak úgy, hogy vagy a nő, vagy a férj otthon maradjon tusz gyanánt.

A nemzeti kormány jóelőre értesülven az oroszok Varsót illető terveiről, a következő tartalmu kiáltványt böcsötött ki: „A moszkoviták, mindamellett, hogy roppant sok katonájuk és fegyverük van, a csatáerő nem tudnak benűntek legyőzni. Azért minden becsületes jó lengyel, a ki csak Varsóban lakik, horogra akarnak keríteni; mert a moszkoviták bieldeme szerint ezek vezetői mindannak, a mi Lengyelországban történik. Magok a moszkoviták sokkal ostobábbak, mintsem kiismerhessék, hogy kik hivi és kik elleni a nemzeti ügynek; azért titeket akarunk kémjeitük felbaszni. Azt akarják, hogy ti mindenről tudósítsátok őket, a mi a házakban történik; hogy saját testvéreiteket, honfitársaitokat kezeikbe szolgáltatassátok, kinzásra és halálra. Fogjátok-e ezt tenni? Hiszen ti jó lengyelek vagytok, olyan jók, mint azok, a kik a moszkovitákkal barezolnak, s mint azok, a kik Varsóban a kedves baza érdekében működnek. Moszkovita kéme lesztek-e? Nem! ti ezt nem fogjátok tenni; mert ezt tiltja hazánknak java s a mi szent vallásunk.”

A „Czas” az emberiség nevében kéri a nagyhatalmakat, hogy mielőtt a tél bekövetkeznék, jöjjenek segítségére a szabadságuért vérző lengyel nemzetnek az által, hogy ismerjék el hadviselő félnek. A tél, igaz, hogy fenyegető évszak a lengyelek eddigi harcmódorára; azonban a nemzeti kormány minden kitéhetőt megtesz, hogy a sanyaru idő felszeleletlen ne találja a felkelő csapatokat. A „Frankf. Postztg.” szerint csak egy poseni eszmadia 6000 pár eszma kiállításra vállalkozott. A külföldről való csatlakozás is folyvást tart, sőt a poseni főnlőknek egy hirdetésménye szerint közlelebről éppen Angliából várnak egy nagyszerű szállítmányt.

Ujabbak. Krakkó, sept. 19. E hó 16-kán Laska tájékan a kalischi kormánykerületben csata volt. Kalischiél három rotta gyálogság, négy század huszár és négy ágyú sietett az oroszok segítségére. Az eredmény nincs tudva. Sept. 13-án Lutomirez mellett szerencsés csatája volt a felkelőknek.

Páris, sept. 18. A „France” írja, hogy a mexikói küldöttség St. Nazairebe megérkezett s bétűn utazik a miramirai várba, a hol Ferdinand Miksa főherceg fogadja.

Kopenhága, sept. 17. Ma tilti hajóra György király, (hogy Görögorszába utazzék) nagy pompa s a nép örömynyilvánításai kíséretében.

Bécsi börze September 21-kén: Nemzeti kölcsön 83.25. 5/100 Metalliques 77.10. Bank-részvény 797. — Hitel részvény 192.10. Váltó Londonra 111. — Ezüst 110.50. Arany 5.32. 1860-diki Állam kölcsön 100.5.

September 19 én: Urbéri kárpótlási kötvény: Magyarországi 77.50. Erdélyi 75. —

T. és telefős szerkesztő DÓZSA DANIEL.

H I R D E T É S E K.

NEM HIVATALOS.

(201)

(2-3)

Kismesterutcában 144 szám alatt, négy szoba és egy konyha, ugyanott külön fedél alatt, két szoba és egy konyha jutányos áron bérbe adó. Értekezhetni piacesor 455 sz. alatt VÉGH JÓZSEFFEL.

(188)

(2-3)

Fontos figyelemre méltó!

Mint minden évben, úgy az idén is elkezdődött már január 2-ikával, az új tagoknak, a lényeges előnyeirel hazánk batarain belől és kívül megfizető részvétre méltatott, Brassai közönséges Nyugdíj-intézetbe való befogadása, s már végebe közeleg az időszak, mialatt az ezen évben megtörténhetik. A ki azért magának vagy szeretett évének, élet-hosszig tartó biztos jövedelmet akar még ez évben alapítani, annál jobb, minél korábban cselekszik ezt, mert minél hamarabb történik a beállítás, annál előbb leend a nyugdíj vonás is. Azokra nézve, a kik előtt ezen közhasznú intézet lényege még ismeretlen volna, szolgálgon ismertetésül a következőket:

Ezen intézet által élethosszig tartó évi jövedelmet képes mindenki (még a leg-szegényebb is, ha csak 17 éven át évenként egy forint 26 krt. o. ért. bételt) maga vagy mások számára biztosítani, s még pedig úgy, hogy akármely tetszés szerinti nagyságu olyan évi részvénytől beléphet, a mely 1 frt 26 kral elosztható, tehát 10-szer 100-szor és 1000-szer annyival is. Az így szerzett jövedelem nagyobb vagy kisebb volta, az egyenlő koru személyeknél, szabály szerint, csupán a befizetett részvények nagyobb vagy kisebb voltától függ.

Ezen intézetnél 100 különböző korosztályok léteznek, melyekben a nyugdíjak, osztalékok, nem előre meghatározott mennyiségekből állanak, hanem évenként a bejövő pénz készlethez alkalmazotnak, s azon alapszabály szerint intéztetnek, hogy minél kevesebb napjai lehetnek még hátra, életkorából folyó valószínűség szerint, valamely részvényesnek: annyi-val bővebbre szabatik számára a nyugdíj, természetesen fizetett részvényéhez aránylag.

Az egyes év-társulatok, az-az az egy és ugyanazon évben belépők, nem állanak, be-zárt körök gyanánt, elkülönítve a többi, korábbi vagy későbbi év-társulatoktól, hanem mindnyájan egy nagy egészbe olvadnak közösen össze, minék következtében egy év-társulat sem részesül mások feletti előnyben, hanem mindnyájan egyformán osztoznak minden közhasznában.

Az ezen intézetbe belépett nőknek, nem kell, hogy róluk gondoskodott férjeik ki-mulását előbb megvárják, mielőtt nyugdíjba lépnének, hanem többnyire örömit érik annak, hogy szerzett nyugdíjaikat még sok évekig férjikkel együtt használhatják; azon szülők, kik gyermekeiket azok életük első évében ide elhelyezik, egy kezdetben ugyan mérsékelt de évenként növekedő biztos évi jövedelemmel szemlélendik ezen kedveseiket, már virágzó b-jadon, vagy 18 éves erőteljes fiatal korukban a világba lépni. Mily nagy könnyebbség a gondos, de nem vagyonos szülőkre nézve! De mily megnyugtató a vagyonosabbakra nézve is, kik a másoknál mindennapi tapasztalásból tudják, hogy mily változékonyok az életben a szerencse javai!

A Brassai közönséges Nyugdíj-intézetben a bejövő illetékekből csak 30 százalék fordítottatik egy érinthetlen törzs-tőke alapítására, 10 százalék mindennemű bármí névvel nevezendő igazgatási költségek fedezésére szolgál, 60 százalék végre a jövedelmekből el-belyezett tőkék kamataival együtt, nyugdíj fizetésekre van ugyan rendelkez, ugy azonban, hogy ebben, az illetékek egy részének félre tétele által, a nyugdíj-várók, vagy is a még nem, nyugdíj képes részvényesekre is illő figyelem van fordítva; egyáltalán véve az szolgá-smórnemektől, hogy a nyugdíj kiszabásokban az intézetnek erre rendelt évi bevételén, soha és semmi esetre sem lehet mindaddig túlterjeszkedni, vala-mig a meglevő pénzalap az összes részvényesek nyugdíjaikat egész élethosszigal nem fedezi, a mi által az intézet fenntartása örök időre éppen biz-tosítottak is látszik. Itt tehát semmi szerfeletti tőke sem halmozódik e szerint össze, az első részvényes nemzedékek rovádra és kárára, hanem csupán csak ezen említett 30 százalékos tőkésintet, mint törzs-tőke, a végett, hogy ezáltal a jövedelem lassankénti emelkedése eszközöltesse. E szerint az intézetnek már az 1862-ik év december végén 115 938 frt. 23¹⁰/₁₀ kr. érinthetlen törzs-tőkéje s 297,279 frt. 45¹⁰/₁₀ kr. nyugdíjakra fordítható tőkéje (tartalék tőke) és így összesen 413,217 frt. 69 krja volt a mi minden valsmut már be-allott, ugy ezután beállando tagoknak közös vagyonok. Ha már a szüntelen növekedő törzs sőt még tartalék tőkéből is befolyó kamat jövedelmet a következő nemzedék nagyobb mértékben fogja használni: ennek kiegyenlítésül, a részvényesek első év-i társulatai is karpotoltattak és pótolhatnak méltányosságából, az ilyen veszteséget nemlleg az által, hogy számokra a nyugdíj osztalékok valamivel bővebben méretnek, mint különben szabály szerint ez történe, míg végre következés rendén, az évenkénti magasabb korosztályba előlépés által, a nyugdíj kiszabás mindenkire nézve a rendes és szabály szerinti mértékre vitethetik vissza.

A Brassai közönséges Nyugdíj-intézet nem kíván továbbá, a mi különös figyelemre méltó, semmi tőkét betételt, hanem csak 17-szeri 6 százalékos kamatját azon tőkének, a melyet egy részvényesnek más hasonló intézetnél be kellene tenni, s így fizetéből vagy pénztárából kivenni. Ezen okból, itt nem is lehet szó méltányosan, a részvényesnek ne-talaní kora elhalálása esetében, semminemű tőke visszafizetésről az örökösök számára, minthogy ide éppen semmi sem fizetett be.

Az idősebb személyekről, a kik a nyugdíj vonásra nem várokozhatnak 17 évig, saját-lag van gondoskodva, a mennyiben ők a várokozási időt megrövidíthetik, ennek ellenében azonban, a különbözően őket illető nyugdíjaik, aránylagos megkisebbedését szenvedik.

A biztonság végre minden belépőre nézve, illetékeit s az az által szerzett jogokat illetőleg, a lehetőleg teljes. Mert azokivül, hogy az intézet bivatnokai a legteljesebb fűgésben vannak azon választmány által képviselt egész nyugdíj társulattól, melynek min den egész nyugdíjra bejegyzett nagykora férfi részvényes tagja, azokivül, hogy a biva-talnokok illő biztosítékok tesznek le, azokivül, hogy a társulattól időről időre sajátlag e végett választott tagok, a pénztár kezeléssel szűksékes felügyelést gyakorolnak, s azokivül, hogy a számadások és gyarapodási kimutatásokban a legnagyobb nyilvánosság gyakoroltatik, mint emlitett, minden nagykora férfi részvényesnek, ha csak legalább egy egész évi részvényt (12 frt 60 kr. o. é.) fizet, helye és szava van a választmányban, a mely csak Brassóban tartja ugyan gyűléseit: de a melyben azonban minden másutt lakó részvényes is, a lapok által értesítve a választmány egybegyűlése idejéről, tetszés szerint megjelenhet, és a Brassóban lakókkal egyenlő részt vehet. Ezen választmány megvizsgál minden nyugdíj intézetet érdeklőket, a szabályokra nézve megteszi a felsőbb helyre felter-jeszt a nevelő szűkségesnek látszó változtatási indítványokat, s mind azt elintézi a mit a társulat javára celszerűnek talál, egyezőval az intézetnek egész mivolta magoknak a rész-vényes tagoknak kezében van és semmi tekintetben sem függ az igazgatóság vagy bi-vatalnokok önkényűtől.

A beállítás ezen fenn lerajzolt, eddigelő a maga nemében, legalább a magyar ko-rona tartományában egyetlen intézetbe, állapot és kor különbség nélkül mindenki előtt társa van.

Senki sem áll, ki benne veti bizalmát, az illeték fizetési évek lefolya után egészen elbagyatva. Dulják bár természeti csapások javait és vagyonát, évenként új segéd-letet nyújt neki a nyugdíj intézet; rabolják bár mindennemű szerencsétlenések, vagy lelkisime-ret nélkül emberek eltalajdonát, csak néhány szavak kellene, s új gyámoltat nyújt ismét a nyugdíj-intézet; egy elgyengült, munka tehetlen öreg sem fog többé mások terbére lenni, mert az ő életének mindenik éve új gyümölcsöket termend környezői számára a közönséges Nyugdíj intézet által.

Szíves meghívást intéztünk azért ezennel minden emberekhez, gazdagok- és szegények-nyagok- és kicsinyekhez egyaránt, a legalább october végéig terjedhető belépésre. Október hó lefolyta után, a rend fenntartása tekintetéből, a legjobban akarattal mellett sem lehet többé egy belépési nyilatkozatot is tekintetbe venni.

A már beállottak pedig sürgetőleg felszólítatnak, még talán hátra levő évi illetékeiket annnyival hamarabb beszolgáltatni, minthogy a gyűllő-év vége felé, az az október hónapban a szerfeletti összehalmozódó teendőket a nélkül is csak nehezen lehet elintézni, az olyan illetékeket pedig, a melyek október végéig bé nem fizetettek, az illető részvényesek kárával, személyre való tekintet nélkül, elmulasztot-tak gyanánt kell tekinteni és számítani, minthogy máséut teljes lehetetlen volna az évi számolatokat ideje korán bezárni, s a következő év január havával kiadandó nyugdíjakat a magok id-jökben közbírré tenni.

Az új beállások, valamint az illeték befizetéseket meg lehet, tetszés szerint, Bras-sóban a főintézetnél, a Lópiacson 33 szám alatt, s a kül-ügynököknél tenoi.

A brassai közönséges nyugdíj-intézet Igazgatósága.

Külső ügynökségek:

Apáthinon Duna-Bácskában: Bartl József ur.	Nyiregyházán, Magyarhonb. Meisels Vilmos ur.
Alvinczen Istvánffy János ur.	Nagy-Váradon Lucz-Gottier Jakab Lőrincz ur.
Bécsben főügynökség: Preidel Frigyes ur.	Nagybányán Schuster József ur.
Beszterezén Láni Ede ur.	Pécsen, Magyarhonban Rehak Gusztáv ur.
Bihinen, Csehországban Lázersfeld S mon ur.	Pozsonban Schauer F. ur.
Bikfalván Bőjthe József ur.	Prágában főügynökség: Cseh, Morva-, és Szi-
Botfalván Horváth Péter ur.	lész országokra Kürzner testvér urak.
Borgó-Prundon Tischler Antal ur.	Plojesten, Oláhbanban: Stiehler Ede ur.
Bruxben, Csehországban Dietrich Ferencz ur.	Prázmáron Gross Lőrincz ur.
Bukarestben Frank Andrács Ede ur.	Segesvárt Misselbacher Károly Fr. ur.
Buda-Pesten: főügynökség Steinacker Sámuel ur.	Sepsi-Feldobolyon Bartha Endre ur.
Cernátfalun Binder Lajos ur.	Sepsi-Szent-Györgyön Roll Károly ur.
Csernoviczon, Bukovinában Szoesován János ur.	Sopronban: főügynökség Zűgn J. G. ur.
Décszen Foith Gergely ur.	Szász-Keresztúron, egyszersmind Sz.-Erked,
Debreczenben Örvényi Vilmos ur.	Sz.-Buda, Sz.-Dáya, Sz.-Kézd, Mikló-
Duppau, Csehországban Tiehy A. C. ur.	telke, Bene, Mese, és Rádosa is kiba-
Erzsébethvároson Schmidt Andrács ur.	tólag Schuster Mihály ur.
Eszéken, Thótorszában Krámer József ur.	Szász-Sebesen Binder Frigyes ur.
Fejervárt Megay C. M. ur.	Szászvároson Leonhárdt Frigyes József ur.
Fejétemplomon, a Bánáthban Feigl F. A. ur.	Szász-Régenben Aleczner József ur.
Feketehalmon Kueres György és Ziegler M. urak.	Szamosújváron Placintár Dávid ur.
Fiumében Depoli I. ur.	Schemnien, Magyarország Vozniakovszky N. ur.
Fogarásban Leutschaff Károly ur.	Szent Ágótban, Szászhalom, Jákóbsdor, Ma-
Fókánon, Moldvában Römer Frig es ur.	garei, Mergonda, Ujváros, Rozsonda,
Földváron Alstädter János ur.	Lesses, Vadt és Vesszőre is kibáto-
Gáltón Albrich Vilmos ur.	lag Maurer György ur.
Gyergyó-Szt.-Miklóson Kristoffi Antal ur.	Szebenben Zűrner J. és Mathias urak.
Halmágyon Koszta József ur.	Szilágy-Somlyón Ifj. Lázár János ur.
Haczfelden Telbisz János ur.	Szerethen, Bukovinában Quirsfeld Ede ur.
Hermányon Boltré z Mihály ur.	Szegeden Policzter Salamon ur.
Hölvényen Foith János ur.	Székelly-Udvarhelyt Beczasi Manó ur.
Ilye'álván Séra László ur.	Szentesen, Magyarh. Weinmann Salamon ur.
Jassyban Stenner Gottlieb Ágoston ur.	Toroczkón Koronka Antal ur.
Kassán Petrich C. ur.	Tordán Scholtész Albert János ur.
K.-Vásárhelyt Csizsár Mihály ur.	Tuin-Severinen, Oláhbanban Bömechesz Ká-
Késmárkon, Magyarországon Szopko C. N. ur.	roly János ur.
Kecksmétén Reiner Adolf ur.	Ujegyházon Czamerer József ur.
Kolozsvárt Sebell Mihály ur.	Ujfalun Kúpe János ur.
Krizsán Fois Marton ur.	Vácson, Magyarhonban Reiser Fülöp ur.
Krakkón Kolmer Károly ur.	Veresmarton Cloos János ur.
Königéráczon, Csehországban: Riedl A R ur.	Verespatakon, Magyarhonban Stankay
Köbálmon Nagelschmidt Ágoston ur.	Ferencz ur.
Magyaroson Galter Gyö gy ur.	Vidombákon Türk György ur.
M.-Ujvárt Grün Izrael ur.	Zalában Zaláni Sára Zsigmond ur.
M.-Vásárhelyt Wtich József ur.	Zaleszczikon, Gácsországban: Schildenfeldi
Medgyesen Wachsmann Károly ur.	Schiller Leo ur.
Mező-Berényen Kirner Ede ur.	Zentán, Magyarhonban: Wolfinger Adolf ur.
Migliczen, Morvában Docopil Károly ur.	

(199)

(1-3)

TAUFER KÁROLY

„NAGY PIPA“ című kereskedése Kolozsvárt

lenmagot vásárol nagy mennyiségben;

mit a t. cz. termelőknek tudtul kíván adni.

(196)

Legjobb s legjobbnak elő-mert (1-1)

szoptató eszköz!

Egyik legjelesebb orvosunk ajánlatára Londonnal való egybekötésesemnél fogva fel-vagyk szótva e czelszerű szoptató eszköz tr-jesztésére. Anyák kik mellfájásban szenvednek, s a matt nem szoptathatnak, csak örvendhetnek e jeles találmányuk. Ára egy illő szoptató eszköznek 4 frt.

Kolozsvárt, sept. 1863

SZABÓ EDMUND,

b. középü cza 458 szám alatt.

(194)

(2-3)

A déczsi ev. ref. egyház leányiskolájában a d. u. órákban női munkákat tanító női állomás pályázat útján a folyó év novemb. 1-ső napjától kezdő-dőleg be fog tölteni. Folyamodhatni f. év october 15-ik napjáig az egyházi-tanácsához. Bővebb felvilágosítást adhat

RÓTH PÁL, gondnok.

(166)

(6-6)

Bérbe kiadó bált és szállások.

A két viz közt a ma'ommal átellenes soron 26. számú telken jövő szeintmibály-napon kezdve következő kiadó szállások vannak:

1 szór. A földszinti soron elől egy szoba, mely boltnak is használható mellette egy oldalszoba, közlő konyha, bálul két szoba, melyek egyike kamarának használtatott s hasz-nálható.

2 szór. A telek háttérében egy nagy terem, mellette konyhául használható előszo-ba, azon tul két szoba, melyek a hasznabérlió kényelmére ki fognak újittatni.

Az 1-ik tétel alatti lakozástól kiadható csak a két első szoba és konyha is.

Értekezhetni a „K. Közlöny“ szerkesztőségénél.

(197)

Hirdetés.

(1-4)

Maga gr. Bánffy Béla urnak Tordamegyében a Marosfolyam partján fekvő rész jó szaga, illetőleg udvarilaka, a piac közelében lévő vendégfogadója, folytonos korsmároltatási joggal; az országos és béli vásári jövedelmekből az irt gróf urra eső osztalék: továbbá a m. ludasi batáron tagosított összes földbirtoka n. m. 164 hold 1480 □ öl kiterjedésű szántóföld, 338 hold és 620 □ öl kaszáló, és 889 hold 1483 □ öl kiterjedésű legelő, a jövő 1864-ik évi április 24-ik napjától kezdve, hat egymástán következő évek-re, haszonbérbe lévő kiadó: a kivenni szándékozó jelen évi december 25-éig értekezhet arról Kolozsvárra, k. szénutczában 47 sz. alatti házban lakó Ürmösi Samuval, kinél a haszonbéri szerződés feltételei is megtekinthetők.

(200)

LILIONESE

(1-1)

A miniszteriumtól engedélyezve, 14 nap alatt a bőr minden máj nap feltöltöttől, szepőlőtől megtisztítja, eltávolítja az orr, sárga és vörös színt, s mint biztos szer a bőr tisztáltsága ellen, 2 ft 60 kr. járval.

Szakál növesztő Pomade 2 ft 60 kr. adagja, mely 6 hónap alatt, a fiatal 16 éves gyereknél is teljes szakált növeszt, s ezenkívül a hajnövesztésre is használható.

Kínai hajfestő szer 2 ft 10 kr. járval, mely tetszés szerént szőkére, barnára és fekete-re fest, fejülmű minden eddigieket.

Keleti szőrvesztő szer 2 ft 10 kr. járval, az igen mélyen nőtt szőrös részek, valamint a nőknél előforduló bajsz nyomok 15 perc alatt való eltávolítására, próbált anyag, Berlinben ROTHE s TÁRSA raktárában kaphatók.

Kolozsvárra kapható SZABÓ EDMUND kereskedésében b. közpütcza 458 szám a.

(769)

22/9

(14-15)

Cs. kir. és hercegi szabadalmakkal fölruházott = a gyógytan legnevezetesebb tekintélyeitől megvizsgált = ajánlott = és bizonyítványokkal ellátott =

BERINGUIER LIPOT orvostudor

illatos gyógyszeres

KORONASZESZ

(vagy kölni-víz Quintessentiája.)

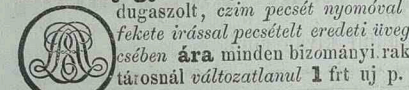
Beringuier orvostudor Koronaszesze a legvalogatottabb s értékesebb zamatos-illékony részekből lepároltatás által készített, nem csak mint jeles illatszer, mely az élet-erőt eleveníti és erősíti, hanem mint jeles gyógyszer is ajánlatos. Ez egy valódi segély azokra nézve, kik fejfájásban és fülkőszvényben szenvednek, fog- és fülgyógyásznál, hűlés bajaknál, könnyebb köszvényes fájdalmaknál, valamint az ideg-rendszer s az emésztő szervek gyenge állapotjában, Beringuier orvostudor Koronaszesze bevétele, bedörzsölve, vagy a megpuhított kendővel bekötés által, mint ideg erősítő, görcs csillapító, s erősítő háziaszer hatályosan alkalmazható; igazi hasznos szolgálatot nyújt a Koronaszesz használata a mindennapi mosdásnál, és ha azt a mosdó vízhez vegyítjük, midőn ily módon nemcsak a fő izmokat s a szemeket erősíti, hanem egyszersmind a bőrnek ruganyos lágyaságot és ifjú frisseséget kölcsönöz.

Beringuier orvostudor illatos gyógyszere, cs. kir. szabadalmazott Koronaszesze kizárólagosan csak eredeti üvegekben 1 ft 25 kr. új pénzben és eredeti 6 üveget foglaló ládákban — egy ládának ára 7 ft 50 kr. új p. árulatik, s fűgvényei a bélyegvélre vonatkozó cs. rendelet szerint hivatalosan be van lajstromozva.

A hajak szépen tartására Dr. BERINGUIER

NÖVÉNY-GYÖK HAJ-OLAJA.

Dr. Beringuier növény-gyök haj-olaja távol minden ártalmas vegyítékektől mindég és mindenütt mint kitünőleg előnyös szer szolgál a fő-hajnak és szakálnak fenntartására, erősítésére és szépítésére; övszer az oly alkalmatlan fejkörpa és folt képződések ellen, a hajnak fényt, kellemes simaságot s puhasságot kölcsönöz, s jelesen oly esetekben is, hol midőn a haj már hullani vagy a fő korán kopaszodni kezd, e szer gyógyhatása nagyon meglepő. Dr. Beringuier növény-gyök haj-olaja, a külföld ily nemű legjobb készítményeihez sorozható, de ezeket olcsóságával jóval feljülmulja. Dr. Beringuier növény-gyök haj-olaja a mellékelt dugaszolt, czim pecsét nyomóval s fekete írással pecsételt eredeti üvegcsében ára minden bizományi raktáránál változatlanul 1 ft új p.

Dr. Beringuier összes szabadalmazott készítményei az eredeti szabott áron: Kolozsvárra: csak is gyógyszer. WOLFF J. s Khudi J. özevgyénél kaphatók, valamint Abrudbányán: Ferenczi Mihály; Besztercén: Kelp Ferenc; és Dietrich & Fleischer; Brassóban: Stenner F.; Dévén: Büchler A.; Nagy Enyeden: Trajánovits Ede gyógyszerész és Bisztricsányi A.; Erzsébetvárosban: Schmidt A.; Hátzegen: Mátéfi Béla gyógyszer; Kézdi-Vásárhelyen: Hankó László; Köhalmiban: Melas Ed. F. gyógyszer; Maros-Vásárhelyen: Fogarasi J. D.; Medgyesen: Vándury & Brandsch; Segesvárra: Misesbacher fia és Teutsch; Sz. Újvárra: Placintár és fia gyógyszer; Szász-Régenben: Wachner Traugott; Szászsebesben: Weissörtel Ad. G.; Szebenben: Zóhrer J. F.; Székely-Keresztúron: Binder Márton; Sepsik-Szentgyörgyön: Vitályos Béla; Sz. Udvarhelyen: Kanniz J. A. gyógyszer; Szeredában: Gózy A.; Sz. Somlyón: Ruszka Ignác; Tasnádon: Szongott Jakab; Tordán: Velits G. és Wolf G.; Zalatnán: Megay Guszt. A. gyógyszer.

Postán küldve a göngyölek és bérmentesítésért a rendes áron felül a távolság és csomag nagyságához képest még 30 egész 70 krig melléklendő.

(185)

BOLT VÁLTOZTATÁS!

(3-3)

Alóliartak tisztelettel tudatjuk a nagyérdemű t. cz. közönséggel, miszerint Schütz János ur piaczori 272. számú bazánál 10 évig folytatott szövet-kereskedésünket folyó év szeptember hó 6-dik napján áttettük

Piaczsor, plebániatér 166-dik számú b. WESSELENYI

FERENCZ ű nga háza alatti bolti helyiségbe.

Kötelességünknek tartjuk a nagyérdemű t. cz. közönség taustított eddigi bizalmát megköszönni. Egyszersmind kérjük, méltóztassanak azzal bennünket új helyiségünkben továbbra is megajándékozni.

Nem mulasztjuk megemlíteni, hogy a jelen őszi időszakra megkívántató

női és férfi divatkelelméinket

bel- és a külföld jobb gyáraitól a legújabb divat szerint bevásárolván, új kereskedésünk

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betűivel (Bel-farkasutca 74 sz.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvár Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

nagy választékosággal van ellátva, és mint eddig egy ezutánra is fő igyekeztünk a pontos, jutányos és kész szolgálat.

Itt helyben, valamint vidékről bármily sürgős megrendeléseket eddigi jutányos áraink és gyors szolgálatunk mellett pontosan teljesítendünk.

Melyek után a nagyérdemű t. cz. közönség tapasztalt szívesességébe ajánljuk magunkat.

Merza Testvérek.

(178)

Hirdetmény.

(4-4)

Alóliart tisztelettel jelenti a t. cz. gazdaközönségnek, hogy megrendeléseket elvállal s pontosan teljesít bármilyen gazdasági eszközökre, ugymint szecsavágó 55, 65, 120 ftig, lőerőre igazítva 5 fttal drágább e szíji különszámítva. Hajtó gépegy lőerőre 100 ft, két lőerőre 130 ft. A két lovas gépegyel cséplőgépet is lehet hajtani. Továbbá szőró és szelelő rosták, váltó ekék, Vidacs-féle ekék és Káhon-féle vetőgépek, a mivel mindenfelét lehet vetni, egy ember a nyakába akasztva 18-20 hold földet bevethet naponként A megrendeléseket mennél hamarabb kérem beküldeni, s egy harmadrész foglalóval elátva, hogy pontosan rendelkezhessek.

Kolozsvárra, szeptember 1863.

Baris József, gépész.

(195)

Hirdetés.

(2 2)

Ördögkúton Zilahról 2 órájányira van 24 szekér széna, továbbá 171 Kereszt roza és 67 kereszt tavaszbuza szalma eladó. Ugyan ott 10 darab marhára istálló tágas udvarral és jó itató kúttal, teli teleltetésre kiadó. Értekezhetni irátta személyesen vagy bérmentes levél által Zilahon tanár Baczó Gábornál tyukoloteza 276 szám.

(190)

Az új Májlandi állam kölesön húzása

(3-3)

1863 october 11-jén leend.

100,000, 80,000, 70,000, 60,000, 50,000, 45,000, 40,000, 10,000, 5000, 3000, 1000, 500, 300, 200, 150 sat. és lefelé 46 ft. nyereménnyel.

1 Sors-jegy a fennebbi húzásra. 2 oszt. bankjegy:

6 " " " " 10 " " " " " " " " 20 " " " "

Megrendelések, a tétel-díj mennyiségnek mellékletével, mentől előbb, s egyenesen küldendők

b. SCHOTTENFELS

bankár házhoz a ménsi Frankfurtba.

Húzási lajstromok minden részvényes, a húzás után azonnal bérmentesen küldetnek.

Megjelent STEIN JÁNOS bizományában

ERDÉLY TÖRTÉNELME

Irta Kőváry László

Negyedik kötet.

Magába foglalja: Báthori István, Báthori Kristóf, Báthori Zsigmond, Mária Kristierna, Báthori Endre, Székely Mózes, Rudolf cs., Böcskai István, Báthory Gábor, Bethlen Gábor, Brandenburgi Katalin, Bethlen István — korát. — Az ötödik kötet sajtó alatt van, s november folytán szintén megjelenik.

Ára 2 ft 20 kr.

Ugyanott kapható:

Bajza összegyűjtött munkái. II-ik bővített kiadás Toldy Ferencz által. 6 kötet. Ára 4 ft. Diszkötésben 8 ft.

Virág Benedek magyar századai és poétai munkái. III-ik kiadás Toldy Ferencz által. 6 kötet. Ára 4 ft. Diszkötésben 8 ft.

A vig cimborák. Regény. Irta Paul de Kock. A francia eredeti után fordította Ágai Adolf 4 rész. Ára 2 ft

A hadvezér és a hadtudomány alapjai az ujjabbkori hadjáratok történetével felvilágosítva. Irta Asbóth Lajos 2 kötet. Ára 5 ft.

Vezérkönyv latin fordításokra magyarból. F. W. Döring német szövege után átdolgozta Gyurits Antal. I-ső rész 1 ft 20 kr.

Az öreg Bolond Miska kalandjai, szárazon és vízen, mennyben és pokolban. Irta Frankenburg Adolf. Ára 2 ft.

Vie de Jesus, par Ernest Renan, membre de l'Institut. Cinquième édition. Ára 4 ft 50 kr.

A magyar nemzet története. Röviden előadva. Olvasmányul stanodai használatra fiatal leánykák számára. Irta Vachott Sándorné. Ára 1 ft.

P. Virgilius Maro Aeneise. Fordította Remete József. Ára 2 ft.

Das Urbairialwesen in Siebenbürgen von Josef A. Ritter von Grimm. Ára 2 ft.

II. Rákóczy Ferencz bujdosása. Szalay László által. I. kötet. I-ső füzet. Ára 1 ft. 20 kr.

A VEGYTAN ISKOLÁJA

Dr. Stöckhardt után dolgozta Berde Áron természettudományok tanára és a magy. tud. akademia l. tagja.

Második átdolgozott kiadás.

Ára 2 ft 1 o. é.

MAGYAR OLVASÓ-KÖNYV

Elemi és reál- (polgár-) tanodák, gymnásiumok és magán-növendékek használatára.

Dolgozák és szerkeszték Gáspár János és Kovácsi Antal, tanárok.

ELSŐ FOLYAM, 7-11 éves mindkét-nemű tanulók, illetőleg elemi és néptanodák számára.

Első kötet. Ötödik javított és bővített kiadás. Ára füzve 50 kr. keménykötésben 70 kr. osztrák ért.